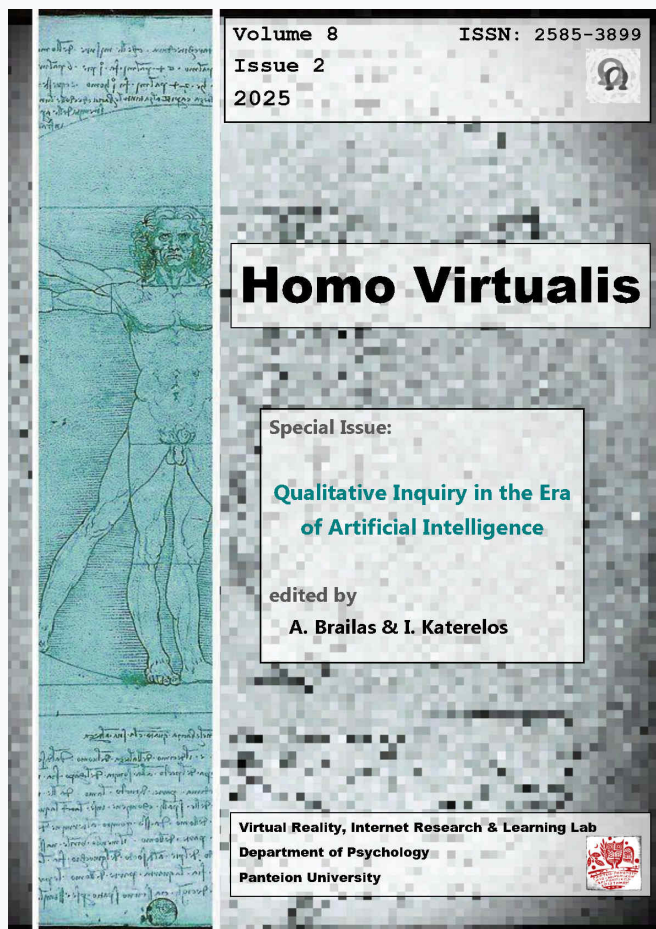

Homo Virtualis

Vol 8, No 2 (2025)

Qualitative Inquiry in the Era of Artificial Intelligence

Romantic relationships in emerging adulthood: An intercultural approach

Eleni Louki

doi: [10.12681/homvir.43490](https://doi.org/10.12681/homvir.43490)

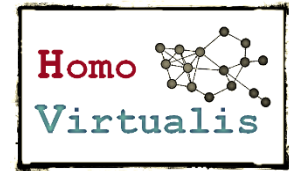
Copyright © 2025, Eleni Louki

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Louki, E. (2025). Romantic relationships in emerging adulthood: An intercultural approach. *Homo Virtualis*, 8(2), 136–174. <https://doi.org/10.12681/homvir.43490>

Romantic relationships in emerging adulthood: An intercultural approach

Eleni Louki ¹

Abstract: This study examines romantic relationships during the period of emerging adulthood, with a particular focus on Southern European countries, specifically Greece, Italy, and Spain. Adopting a qualitative, phenomenological and interpretative approach, it seeks to explore the lived experiences of romantic relationships within the broader sociocultural environment that shapes them. The research addresses a significant gap in the existing literature concerning romantic relationships in Southern Europe, particularly the impact of prolonged co-residence with family on relational development and autonomy. The study is grounded in Arnett's theory of emerging adulthood, as well as the developmental frameworks proposed by Shulman & Connolly and Hochberg & Konner. Data were produced through multimodal interviews with 11 participants aged 18 to 24. The interview design integrated narrative, visual, and appreciative inquiry techniques. Thematic Analysis was employed using the QualCoder QDA software, through which five central themes were identified. The findings indicate that early cultural narratives contribute to the formation of idealized expectations regarding romantic relationships, which gradually evolve into more realistic conceptions over time. Participants demonstrated an ambivalent orientation toward love, intimacy, and commitment, reflecting a tension between the longing for deep emotional connection and the desire to maintain personal freedom. Within this context, technology serves a dual role, facilitating communication and connection while enabling controlling and intrusive behaviors. Finally, family involvement was found to delay the process of individuation and restrict the exploration of sexuality. Overall, this study adopts an intercultural approach, emphasizing the dynamic interplay between cultural norms, family structures, and individual experiences in shaping the meaning and expression of romantic relationships among emerging adults in Southern Europe.

Keywords: emerging adulthood, romantic relationships, multimodal methods, cultural differences

¹ Undergraduate student, Department of Psychology, Panteion University, Athens, Greece. Email: elenilouki2@gmail.com

Extended summary in English

The present study focuses on romantic relationships during emerging adulthood, emphasizing the lived experiences of young people in Southern Europe. This topic is situated within the broader field of Developmental Psychology and Interpersonal Relationships, aiming to understand the ways in which romantic relationships are given meaning during this developmental period, in connection with the contemporary sociocultural conditions that influence them. This research seeks to address the existing gap in the literature concerning the study of romantic relationships during this phase of life, focusing specifically on Southern European societies, in which the transition to adulthood differs from others due to the coexistence of collectivistic and individualistic values.

The principal theoretical framework underpinning this study is Arnett's (2000) theory of emerging adulthood, which conceptualized the age period from 18 to 29 as a new developmental stage with distinct characteristics. Complementary to this theory, the evolutionary approaches of Shulman and Connolly, and of Hochberg and Konner, were also employed, highlighting the adaptive value of romantic exploration during this period.

In particular, the study was guided by research questions concerning the understanding of early representations of love, romance, and romantic relationships, their evolution during emerging adulthood, the meaning ascribed to the notion of commitment, and the attitudes of young people toward the influence of technology on the formation and development of romantic relationships.

The research adopted a qualitative, phenomenological, and interpretative approach, aiming at an in-depth understanding of the relational experience of young people. The methods selected for data collection were multimodal, incorporating literary myths, works of art, painting, and the technique of Appreciative Inquiry, in order to generate multidimensional data. These techniques were applied within semi-structured interviews of ninety minutes' duration, conducted in a quiet and safe environment.

The sample consisted of twelve individuals of Greek, Italian and Spanish origin, all in the first phase of emerging adulthood (18 to 24 years old). During the course of the study, one participant withdrew, resulting in a final sample of eleven participants. The reliability and validity of the research were ensured through the method of triangulation and the continuous recording of personal reflections by the researcher, while ethical standards were observed through the provision of informed consent, guaranteeing anonymity, the protection of personal data, and the right to withdraw from participation at any time.

The analysis of the collected data was conducted using the method of Thematic Analysis, completed through the QualCoder QDA Software. From this analysis, five main thematic categories emerged, encapsulating the relational experience of emerging adults. The results reveal the influence of films, fairy tales, and family

narratives in shaping idealized models and expectations regarding love, romance, and romantic relationships. These expectations are gradually reconstructed during emerging adulthood, becoming more realistic. Furthermore, an ambivalent stance toward commitment emerged, combining the desire for a deeper emotional bond with the wish to maintain youthful freedom. Within the relational context, technology was found to play a dual role, simultaneously facilitating communication, connection, and relationship maintenance, while also diminishing relationship quality by enabling controlling behaviors. Finally, the continued cohabitation with the family appeared to impose limitations on autonomy, as well as on the exploration of sexuality and romantic choices.

Overall, the experience of romantic relationships during emerging adulthood is marked by intense contradictions. Further study and deeper understanding of this phenomenon may contribute to identifying the challenges faced by young people, with the aim of promoting policies and interventions that support mental well-being and respond to their needs. Future comparative or longitudinal research is recommended to advance this aim and to deepen understanding of the phenomenon.

Ρομαντικές σχέσεις στην αναδυόμενη ενηλικίωση: Μία διαπολιτισμική προσέγγιση

Ελένη Λούκη

Περίληψη: Η παρούσα έρευνα μελετά τις ρομαντικές σχέσεις στην αναδυόμενη ενηλικίωση, με έμφαση στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και συγκεκριμένα την Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία. Υιοθετώντας μια ποιοτική, φαινομενολογική και ερμηνευτική προσέγγιση γίνεται μία προσπάθεια κατανόησης της εμπειρίας των ρομαντικών σχέσεων σε σχέση με το κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο που τις επηρεάζει. Η έρευνα αυτή φιλοδοξεί να καλύψει το βιβλιογραφικό κενό αναφορικά με την διερεύνηση των ρομαντικών σχέσεων στη Νότια Ευρώπη και την επίδραση της παρατεταμένης διαμονής με την οικογένεια σε αυτές. Για το σκοπό αυτό, η έρευνα βασίστηκε στις θεωρίες της αναδυόμενης ενηλικίωσης του Arnett και την εξελικτική θεωρία των Shulman & Connolly και Hochberg & Konner. Το δείγμα αποτέλεσαν 12 συμμετέχοντες ηλικίας 18 έως 24 ετών από τις χώρες της Νότιας Ευρώπης, εκ των οποίων μια συμμετέχουσα αποσύρθηκε. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με την υιοθέτηση πολυτροπικών μεθόδων και συγκεκριμένα μέσα από τη χρήση λογοτεχνικών κειμένων, έργων τέχνης, ζωγραφικής και της τεχνικής της καταξιοτικής διερεύνησης με τη διεξαγωγή ημι-δομημένων συνεντεύξεων. Ύστερα, τα δεδομένα που παράχθηκαν αναλύθηκαν αξιοποιώντας την Θεματική Ανάλυση μέσα από το λογισμικό QualCoder QDA Software, από το οποίο αναδείχθηκαν πέντε βασικές θεματικές ενότητες. Το πρώτο εύρημα επισημαίνει την επίδραση των πρώιμων αφηγήσεων στην κατασκευή εξιδανικευμένων προσδοκιών, οι οποίες με την πάροδο του χρόνου μετασχηματίζονται και παίρνουν μία όλο και πιο ρεαλιστική μορφή. Ένα επόμενο εύρημα καταδεικνύει την αμφιθυμική στάση των νέων απέναντι στην αγάπη, τον έρωτα και τις σχέσεις, η οποία συνδυάζει την ανάγκη για σύναψη μίας βαθύτερης σύνδεσης με την επιθυμία για διατήρηση της ελευθερίας της νεότητας. Σε αυτό το πλαίσιο η τεχνολογία ενώ βοηθά στην επικοινωνία, τη σύνδεση και τη διατήρηση των σχέσεων, παράλληλα τις υπονομεύει με τη διευκόλυνση ελεγκτικών και παρεμβατικών συμπεριφορών. Τέλος, η παρέμβαση της οικογένειας επιβραδύνει την αυτονόμηση και περιορίζει την εξερεύνηση της σεξουαλικότητας.

Λέξεις κλειδιά: αναδυόμενη ενηλικίωση, ρομαντικές σχέσεις, πολυτροπικές μέθοδοι, Νότια Ευρώπη

Εισαγωγή

Το φαινόμενο που μελετάται στην παρούσα έρευνα αφορά τις ρομαντικές σχέσεις κατά την περίοδο της αναδυόμενης ενηλικίωσης, όπως αυτές βιώνονται από τους νέους της Νότιας Ευρώπης. Η συγκεκριμένη περίοδος που διαρκεί από τα 18 έως τα 29 έτη, ορίστηκε από τον Arnett ως ένα νέο διακριτό αναπτυξιακό στάδιο με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως ο πειραματισμός, η εξερεύνηση της ταυτότητας, η ύπαρξη απεριόριστων δυνατοτήτων και η σταδιακή ανάληψη των ενήλικων ρόλων, μέσα σε ένα κλίμα αστάθειας, ρευστότητας και μεταβατικότητας. Στο ίδιο πλαίσιο, οι ρομαντικές σχέσεις διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για τη ζωή των αναδυόμενων ενηλίκων, παρουσιάζοντας διαφορετική εξέλιξη συγκριτικά με τον παρελθόν, στο οποίο οι σχέσεις καθορίζονταν από μία περισσότερο γραμμική πορεία με σχεδόν αναπόφευκτη κατάληξη τον γάμο (Arnett, 2000, 2024). Αν και σήμερα η θέση του γάμου ως απώτερος στόχος έχει διατηρηθεί, η μέχρι πρότινος παραδοσιακή πορεία προς την επίτευξη αυτού του στόχου έχει πλέον διαφοροποιηθεί σημαντικά. Η αλλαγή αυτή φαίνεται να συνδέεται με τον πειραματισμό που χαρακτηρίζει την νεότητα, ο οποίος οδηγεί στην δημιουργία ενός πεδίου εξερεύνησης ρομαντικών επιλογών, από το οποίο αναδύονται νέες μορφές σχέσεων με διαφορετικά επίπεδα δέσμευσης (Wade, 2021). Καθοριστική αποτελεί και η ενεργή θέση της τεχνολογίας, η οποία αφενός ωφελεί την επικοινωνία, τη σύναψη και διατήρηση των σχέσεων, αφετέρου υπονομεύει την ποιότητα τους ενθαρρύνοντας μη επιθυμητές συμπεριφορές και προκαλώντας χαμηλά επίπεδα ικανοποίησης από τη σχέση (Goldberg et al., 2022; Sánchez et al., 2017). Όλες αυτές οι πρόσφατες αλλαγές στην εμπειρία των ρομαντικών σχέσεων, που περιλαμβάνουν την παρατεταμένη εξερεύνηση επιλογών και την καθυστέρηση του γάμου διαθέτουν σημαντικές προσαρμοστικές ιδιότητες. Συγκεκριμένα, καλύπτουν εξελικτικούς σκοπούς, οι οποίοι αποβλέπουν στην κατάλληλη προετοιμασία των αναδυόμενων ενηλίκων για την ανάληψη των ενήλικων ρόλων, για την αυτονόμηση τους και τελικά για την συνετή επιλογή του κατάλληλου συντρόφου (Hochberg & Konner, 2020; Shulman & Connolly, 2013)

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συμβολή της στην κατανόηση των ρομαντικών εμπειριών των νέων σε σχέση με το κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον που τους επηρεάζει. Η επιλογή του δείγματος, που επικεντρώνεται στους πληθυσμούς της Νότιας Ευρώπης (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία), διαθέτει σημαντική ερευνητική σκοπιμότητα, καθώς οι μέχρι πρότινος μελέτες έχουν εστιάσει κυρίως σε δείγμα από αμερικανικές κοινωνίες. Σε αυτές, έντονη αποτελεί η παρουσία των ατομικιστικών αξιών που επηρεάζουν καθοριστικά τις ρομαντικές σχέσεις. Αντιθέτως, οι ρομαντικές σχέσεις στις κοινωνίες της Νότιας Ευρώπης που χαρακτηρίζονται από την επιρροή των οικογενειακών δεσμών, την παρατεταμένη συμβίωση με τους γονείς και την συνύπαρξη συλλογιστικών αξιών με μία αυξανόμενη ατομικιστική λογική, δεν έχουν μελετηθεί ακόμη επαρκώς.

Υιοθετώντας, λοιπόν, μια ποιοτική, φαινομενολογική, ερμηνευτική προσέγγιση γίνεται μία προσπάθεια ερευνητικής προσέγγισης του φαινομένου των ρομαντικών σχέσεων στην ηλικιακή αυτή περίοδο για τους πληθυσμούς της Νότιας Ευρώπης, αποσκοπώντας στην περαιτέρω εμβάθυνση σε αυτό. Αυτό επιτεύχθηκε με την χρήση πολυτροπικών μεθόδων και συγκεκριμένα αξιοποιώντας αρχετυπικούς μύθους, καλλιτεχνικά έργα, εικαστικές τέχνες και την τεχνική της καταξιοτικής διερεύνησης,

στο πλαίσιο ημι-δομημένων συνεντεύξεων, συμβάλλοντας έτσι στην παραγωγή πολυδιάστατων δεδομένων. Για την μετέπειτα ανάλυση των δεδομένων υιοθετήθηκε η μέθοδος της Θεματικής Ανάλυσης, με σκοπό την ανακάλυψη των κυρίαρχων νοημάτων και των επαναλαμβανόμενων θεματικών ενοτήτων. Η επιλογή αυτών των μεθοδολογικών εργαλείων αποβλέπει σε μία εις βάθος κατανόηση των εμπειριών των συμμετεχόντων καθώς και στην ανάδειξη των συμβολικών και πολιτισμικών αναπαραστάσεων που αφορούν τις ρομαντικές σχέσεις. Ταυτόχρονα, προσδοκά να εμπλουτίσει τον επιστημονικό διάλογο γύρω από το φαινόμενο αυτό και να κατανοήσει τις ενδεχόμενες προκλήσεις που μπορεί να προκύψουν στη ζωή των αναδυόμενων ενηλίκων, με σκοπό την δημιουργία στοχευμένων παρεμβάσεων και πολιτικών καλής ψυχικής υγείας.

Αναδυόμενη Ενηλικίωση

Ο όρος «Αναδυόμενη Ενηλικίωση» προτάθηκε από τον Jeffrey Jensen Arnett μέσα από τη δημοσίευση του άρθρου “Emerging Adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties”, στο περιοδικό “American Psychologist” τον Μάιο του 2000 (Arnett, 2000). Ο όρος αυτός έγινε πολύ γρήγορα δημοφιλής και άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως, δίνοντας έτσι έναν νέο προσανατολισμό στην ερευνητική διαδικασία (Murray & Arnett, 2019). Μέσα από το συγκεκριμένο άρθρο και από μετέπειτα δημοσιεύσεις, ο J. J. Arnett έθεσε ένα νέο θεωρητικό υπόβαθρο, που ορίζει την αναδυόμενη ενηλικίωση ως ένα νέο αναπτυξιακό στάδιο που εκτείνεται από τα τέλη της εφηβείας, μέχρι τις αρχές της ενήλικης ζωής και αφορά τις ηλικίες 18 έως 29. Η συγκεκριμένη περίοδος διαφοροποιείται σημαντικά, τόσο από την εφηβεία, λόγω της απόκτησης ενός βαθμού ανεξαρτησίας από την οικογένεια, όσο και από την ενηλικίωση, λόγω της μη επάρκειας αυτής της ανεξαρτησίας για την ανάληψη των ενήλικων ρόλων. Αντίθετα, στοιχειοθετεί μία φάση ζωής για τους νέους ενήλικες, η οποία επικεντρώνεται στην ψυχοκοινωνική αναζήτηση της ταυτότητας, στη συγκρότηση σχέσεων, στη σχεδίαση και φαντασίωση του μέλλοντος και στη διαμόρφωση του αξιακού τους κώδικα. Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ωστόσο, πως η έννοια αυτή δεν αντιπροσωπεύει όλους τους αναδυόμενους ενήλικες διεθνώς, αλλά αφορά κυρίως αυτούς που έχουν μεγαλώσει στις δυτικές κοινωνίες και πιο συγκεκριμένα στην Αμερικανική (Arnett, 2024).

Σύμφωνα με τον J. J. Arnett, η αναδυόμενη ενηλικίωση προτάθηκε με σκοπό να αποτυπώσει τις καθοριστικές δημογραφικές αλλαγές και κοινωνικές μεταβολές που τροποποίησαν καθοριστικά την κανονιστική εμπειρία της ηλικίας αυτής μέχρι τότε. Οι κοινωνικές αυτές μεταβολές αφορούσαν συγκεκριμένα τέσσερα κοινωνικό-ιστορικά γεγονότα, που έλαβαν χώρα ανάμεσα στις δεκαετίες του 60' και του 70' που σταδιακά οδήγησαν στην ανάδυση του νέου διακριτού αναπτυξιακού σταδίου. Το πρώτο ιστορικό ορόσημο αναφέρεται στην Τεχνολογική Επανάσταση, αποτέλεσμα της οποίας υπήρξε ο ριζικός μετασχηματισμός της Αμερικανικής και διεθνούς οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτής η τεχνολογική εξέλιξη οδήγησε στη δημιουργία εξελιγμένων μηχανημάτων που σταδιακά αντικατέστησαν τα εργατικά χέρια. Αυτό οδήγησε στη μετατροπή της βιομηχανικής οικονομίας σε μία οικονομία της γνώσης, η οποία δημιούργησε μία διεθνή αγορά που θεωρεί την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων εφιαλτήριο για την εύρεση εργασίας, την οικονομική αποκατάσταση και την κοινωνική ανέλιξη. Στην συνέχεια, το γυναικείο κίνημα είχε τη δική του

σημαντική συμβολή στην εξέλιξη των γεγονότων, αφού με τους συνεχείς αγώνες κατάφερε να φέρει αλλαγή ως προς την αναδιαμόρφωση των κοινωνικών προσδοκιών για το γυναικείο φύλο και την κατάκτηση μεγαλύτερου βαθμού αυτονομίας για αυτό, καθώς και ως προς την επίτευξη της καθυστέρησης του γάμου και της εγκυμοσύνης, την ελευθερία επαγγελματικής απασχόλησης και εκπαίδευσης και την αμφισβήτηση των καθιερωμένων φυλετικών ρόλων. Ακόμη, η Σεξουαλική Επανάσταση με την εφεύρεση του χαπιού της επόμενης μέρας και άλλων μεθόδων αντισύλληψης, άνοιξε τον δρόμο για τη σταδιακή σεξουαλική απελευθέρωση και την κοινωνική αποδοχή της σεξουαλικής συνεύρεσης εκτός της συνθήκης του γάμου. Τέλος, η τελευταία κοινωνική αλλαγή αφορά το Νεανικό Κίνημα που μετέβαλε την νοηματοδότηση της νεότητας, ως μία εξιδανικευμένη περίοδος ελευθερίας, δημιουργικότητας, αυτονομίας και αυθορμητισμού, αμφισβητώντας παράλληλα τη γραμμική πορεία της παραδοσιακής ενηλικίωσης που έθετε το γάμο, την εργασία και την οικογένεια ως αυτοσκοπό. Προοδευτικά, το κίνημα αυτό οδήγησε σε μία ριζική μεταβολή αξιών που έδινε έμφαση στην προσωπική ανάπτυξη και στην αμφισβήτηση της έως τότε νόρμας. Όλες αυτές οι σημαντικές κοινωνικές αλλαγές οδήγησαν στη ραγδαία αύξηση στην ανώτατη εκπαίδευση με το ποσοστό να αγγίζει το 4% το 1900 και το 70% σήμερα, αλλά και την πτώση του ηλικιακού ορίου ένταξης στην έγγαμη ζωή από 20,3 ετών το 1960, σε 27,4 ή 29,5 το 2017 (Murray & Arnett, 2019).

Αυτό, λοιπόν, που ξεχωρίζει τη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης από άλλες αποτελούν, σύμφωνα με τον J. J. Arnett, πέντε διακριτά χαρακτηριστικά που περιγράφουν συνολικά την εμπειρία της νεότητας για μεγάλο μέρος των αναδυόμενων ενηλίκων. Αρχικά, η εμπειρία αυτή σκιαγραφείται από την αφοσίωση των νέων στον εαυτό και την διαρκή αναζήτηση της ψυχοκοινωνικής ταυτότητας τους, πειραματιζόμενοι σε ένα πλαίσιο ατέρμονων ευκαιριών σε ποικίλους τομείς που περιλαμβάνουν την εκπαίδευση, τις ρομαντικές σχέσεις και την εργασία. Κατά αυτόν τον τρόπο, οδηγούνται στην ανακάλυψη των κλίσεων, των ενδιαφερόντων, των προσωπικών ορίων και της κοσμοθεωρίας τους. Χαρακτηριστικό ακόμη της περιόδου αυτής αποτελεί η αστάθεια σε όλους του προαναφερθέντες τομείς, καθιστώντας έτσι την εμπειρία της αναδυόμενης ενηλικίωσης ιδιαίτερα έντονη, απρόβλεπτη, αλλά παράλληλα διεγερτική. Φυσικά, όλα τα προαναφερθέντα αποτελούν προκλητικούς παράγοντες ενός διαρκούς αισθήματος μεταβατικότητας, αφού οι αναδυόμενοι ενήλικες δεν είναι πλέον έφηβοι και συνάμα ούτε ενήλικες, καθώς η ανάληψη των ενήλικων ρόλων αποτελεί μία σταδιακή και αθροιστική διαδικασία. Καταληκτικά, το τελευταίο διακριτό χαρακτηριστικό της ηλικιακής αυτής περιόδου, σχετίζεται με την πίστη στην ύπαρξη απεριόριστων ευκαιριών και με την αισιοδοξία και την ελπίδα για το μέλλον. Ως εκ τούτου, συνιστά μια περίοδο φαντασίωσης και σχεδιασμού του μέλλοντος, όπου όλα είναι πιθανά (Arnett, 2024).

Αξίζει να αναφερθεί πως η δημοσίευση της θεωρίας του J. J. Arnett για την αναδυόμενη ενηλικίωση και συγκεκριμένα για την καθιέρωσή της ως ένα νέο αναπτυξιακό στάδιο προκάλεσε σημαντικό διχασμό στην επιστημονική κοινότητα, με ορισμένους να συμφωνούν και να επεκτείνουν την θεωρία, άλλους να την αποδέχονται εν μέρει προβαίνοντας σε μερική τροποποίησή της και άλλους να εκφράζουν έντονα την διαφωνία τους με την ίδια. Σε συμφωνία με την θεωρία αυτή φαίνεται να βρίσκονται οι Hochberg και Konner (2009), οι οποίοι την επεκτείνουν

προσφέροντάς της μία βιολογική και εξελικτική θεμελίωση. Συγκεκριμένα επισημαίνουν πως στην αναδυόμενη ενηλικίωση συνεχίζει να υφίσταται η ωρίμανση του εγκεφάλου και συγκεκριμένα του προμετωπιαίου φλοιού μέχρι και τα 25 έτη. Ακόμη μέσα από την θεωρία της εξελικτικής ιστορίας ζωής υποστηρίζουν πως η περίοδος αυτή λειτουργεί προσαρμοστικά για το ανθρώπινο είδος, αφού προσφέρει το έδαφος για νευροβιολογική ωρίμανση και κοινωνική μάθηση δεξιοτήτων απαραίτητων για την ανάληψη των ενήλικων καθηκόντων και ως εκ τούτου την επιβίωση. Έτσι η αναδυόμενη ενηλικίωση δεν αποτελεί μόνο μία κοινωνικό-ψυχολογική φάση, αλλά ένα αναπτυξιακό στάδιο με βιολογική και εξελικτική σκοπιμότητα (Hochberg & Konner, 2020) .

Μία κριτική, αλλά παράλληλα διεύρυνση της βασικής θεωρίας της αναδυόμενης ενηλικίωσης προήλθε από τον Nelson (2021), σύμφωνα με τον οποίο η περίοδος αυτή δεν αποτελεί απλώς ένα στάδιο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, αλλά εκφράζει μία περίοδο που προσφέρει προοπτικές που συνεπάγονται είτε με ευκαιρίες, είτε με κινδύνους για τους νέους. Μάλιστα, δίνει έμφαση στην ποικιλομορφία των πορειών ζωής που μπορεί να βιώσουν οι αναδυόμενοι ενήλικες του σήμερα και απορρίπτει την κανονιστική θεώρηση που αφορούν αυτές. Τέλος, υποστηρίζει πως αυτή η περίοδος ζωής θα έπρεπε να διαμελιστεί σε δύο φάσεις, λόγω της διαφοροποιημένης εγκεφαλικής ανάπτυξης. Ο εν λόγω διαχωρισμός προβλέπει σε ένα πρώτο μισό της δεκαετίας (18-24), κατά την οποία εκτυλίσσεται η αναδυόμενη ενηλικίωση και σε ένα δεύτερο μισό αυτής (25-29). Μάλιστα, για το δεύτερο μισό της αναδυόμενης ενηλικίωσης (ακόμη και μέχρι τα 35) ενισχύεται η διαφοροποίηση από την πρώτη φάση, λόγω της ένταξης των αναδυόμενων ενηλίκων σε διεργασίες που οδηγούν στην σταδιακή απώλεια φαντασιώσεων παντοδυναμίας που χαρακτηρίζουν την νεότητα, την αντιμετώπιση της θνητότητας, την ανάγκη δέσμευσης σε μόνιμους ρόλους και τέλος την σύγκυση αναφορικά με την απόκτηση πλήρους ανεξαρτησίας (Clifford & Odin, 2009). Συνοπτικά, όμως, η αναδυόμενη ενηλικίωση, σύμφωνα με τον Nelson, πρέπει να νοηθεί ως ένα δυναμικό σύνολο προοπτικών, οι οποίες ποικίλουν εντός της ίδιας ηλικιακής περιόδου και επηρεάζουν την μετέπειτα πορεία των νέων, παρά ως ένα ενιαίο εξελικτικό στάδιο με σταθερά χαρακτηριστικά, όπως προβλέπει η θεωρία του Arnett (Nelson, 2021).

Αξίζει να αναφερθεί τέλος η σημαντική κριτική και αμφισβήτηση που έχει δεχτεί η έννοια της αναδυόμενης ενηλικίωσης. Αυτή αφορά στην αμφισβήτηση της γενίκευσης των χαρακτηριστικών της ηλικιακής αυτής περιόδου σε όλες τις κοινωνικές τάξεις (Côté, 2014) και πολιτισμικές οντότητες, ενώ στην πραγματικότητα αντικατοπτρίζει την μεσαία και ανώτερη τάξη των δυτικών κοινωνιών (Hendry & Kloep, 2007). Ακόμη υπάρχει σκεπτικισμός γύρω από την θεωρητική και εμπειρική εγκυρότητα της διατύπωσης της θεωρίας του Arnett, επισημαίνοντας ποικίλες μεθοδολογικές αδυναμίες. Μάλιστα η θεωρία κατηγορείται για ατομοκεντρική ερμηνεία της μετάβασης στην ενηλικίωση, που αγνοεί τις δομικές ανισότητες και προωθεί την πολιτική αδράνεια απέναντι στα προβλήματα των νέων και την κοινωνική αντίληψη της νεότητας (Côté, 2014).

Ρομαντικές σχέσεις στην αναδυόμενη ενηλικίωση

Οι ρομαντικές σχέσεις έχουν οριστεί και μελετηθεί ερευνητικά μέσα από διάφορα θεωρητικά πλαίσια, τα οποία χρονολογούνται από το 1980 και μετά. Ο πρώτος συστηματικός ψυχολογικός ορισμός για την φύση της αγάπης και για την αποτύπωση της στις ανθρώπινες σχέσεις επινοήθηκε το 1986 από τον Sternberg μέσα από την «Τριγωνική Θεωρία της Αγάπης». Σε αυτό τον ορισμό, η αγάπη αποτελεί παράγωγο τριών βασικών στοιχείων και των συνδυασμών τους. Αυτά είναι η οικειότητα, δηλαδή το συναίσθημα της εγγύτητας και του δεσίματος, το πάθος, δηλαδή η σωματική έλξη και η ρομαντική επιθυμία και τέλος η δέσμευση, δηλαδή η απόφαση διατήρησης μίας σχέσης. Συνδυάζοντας τα παραπάνω στοιχεία προκύπτουν διαφορετικές μορφές σχέσεων, όπως η Απουσία της Αγάπης, η Συμπάθεια ή Φιλία, ο Παθιασμένος Έρωτας, η Ρομαντική Αγάπη, η Συντροφική Αγάπη, η Παρορμητική Αγάπη και η Ολοκληρωμένη Αγάπη. Φυσικά, η δυναμική των σχέσεων δεν είναι στατική, αλλά καθορίζεται από την διαρκή αλληλεπίδραση και μεταβολή των στοιχείων αυτών στο πέρασ του χρόνου (Sternberg, 1986). Παρόμοια θεωρία με έμφαση στους τύπους της αγάπης είναι η «Θεωρία των Χρωμάτων» του Lee, στην οποία προβλέπονται τρεις βασικοί τύποι αγάπης, οι οποίοι είναι ο Eros (πάθος, έλξη), ο Ludus (διασκέδαση, χαλαρή δέσμευση) και ο Storge (βαθιά σύνδεση και οικειότητα), καθώς και τρεις δευτερεύοντες τύποι, οι οποίοι είναι ο Pragma (λογική ή πρακτική αγάπη), ο Agape (άνευ όρων αγάπη) και ο Mania (μανιακή ή παθολογική αγάπη) (Lee, 1977). Αν και οι δύο αυτοί ορισμοί μοιάζουν μεταξύ τους, η διαφορά τους έγκειται ως προς το κέντρο εστίασής τους, που για τον Lee είναι τα είδη της αγάπης, ενώ για τον Sternberg οι τύποι των σχέσεων. Τέλος, λίγο αργότερα, άρχισαν να εμφανίζονται και ορισμένες αναπτυξιακές θεωρίες σχετικά με τις ρομαντικές σχέσεις. Μία από αυτές ήταν η θεωρία των Hazan & Shaver, οι οποίοι βασιζόμενοι στην «Θεωρία της προσκόλλησης» επεσήμαναν την επίδραση των πρώιμων σχέσεων γονέα και παιδιού στον τρόπο σύνδεσης των ατόμων στο πλαίσιο των ενήλικων ρομαντικών σχέσεων (Hazan & Shaver, 1987).

Το 1997 εμφανίστηκε ένας πρωτότυπος ορισμός για τις ρομαντικές σχέσεις που τις παρουσιάζει ως στενές και αμοιβαίες σχέσεις που χαρακτηρίζονται από συναισθηματική οικειότητα, έλξη, πάθος και διαφορετικά επίπεδα δέσμευσης (Furman et al., 1999). Σήμερα, οι περισσότερες σύγχρονες μελέτες σχετικά με τις ρομαντικές σχέσεις στην αναδυόμενη ενηλικίωση, αντιλαμβάνονται αυτού του είδους τις σχέσεις ως κεντρικό στοιχείο της περιόδου αυτής. Οι ρομαντικές σχέσεις σε αυτή την φάση χαρακτηρίζονται από ρευστότητα, περιπλοκότητα και ετερογένεια ως προς τον τρόπο διαμόρφωσης και βίωσής τους, καθώς και ως προς τον αριθμό των εμπλεκόμενων ατόμων και την διάρκεια της ρομαντικής εμπλοκής (Boisvert et al., 2023; Tillman et al., 2019). Μάλιστα όντες οι αναδυόμενοι ενήλικες σε μία φάση εξερεύνησης, αστάθειας και σταδιακής απόκτησης αυτονομίας, οι ρομαντικές σχέσεις καθίστανται ύψιστης σημασίας για την ολοκλήρωση διαμόρφωσης της ταυτότητας, την απόκτηση ψυχικής ευεξίας και την προετοιμασία για μελλοντικές ενήλικες σχέσεις και υποχρεώσεις (Gómez-López et al., 2019). Έτσι σε αυτή την περίοδο παρατεταμένης νεότητας, δημιουργείται ένα πεδίο ελεύθερου πειραματισμού διαφορετικών ρομαντικών επιλογών, με σκοπό την απόκτηση σχετικής εμπειρίας. Ο εν λόγω πειραματισμός, ωστόσο, φαίνεται να διέπεται από μεγαλύτερη ένταση στην πρώιμη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης (18-24 ετών)

και από λιγότερη στην μετέπειτα φάση, όπου υπάρχει ανάγκη για περισσότερη σταθερότητα στις ρομαντικές σχέσεις (Boisvert et al., 2023). Για την δέσμευση σε μία μακροχρόνια σχέση, ωστόσο, προϋπόθεση είναι η εναρμόνιση των προσωπικών στόχων με τις προσωπικές ανάγκες και αυτές του συντρόφου (Shulman & Connolly, 2013). Ο γάμος φυσικά, όμως, δεν παύει να αποτελεί έναν τελεολογικό σκοπό, αλλά αντίθετα ακολουθεί προσαρμοστική στρατηγική, βάσει της οποίας μετατοπίζεται χρονικά σε μία φάση οικονομικής και επαγγελματικής σταθερότητας, όπου έχει καθιερωθεί η ενηλικιότητα (Arnett, 2024; Shulman & Connolly, 2013). Τέλος είναι σημαντικό να σημειωθεί πως οι πολιτισμικές διαφορές και οι κοινωνικό-οικονομικές ανισότητες επιδρούν σημαντικά στον πειραματισμό και την επιλογή συντρόφου. Για παράδειγμα, σε ορισμένες συλλογιστικές κοινωνίες οι οικογενειακές πιέσεις φαίνεται να είναι πιο έντονες για την εύρεση συντρόφου ή από την άλλη τα λιγότερα προνομιούχα στρώματα μπορεί να βιώνουν πιο ασταθείς και αγχωτικές σχέσεις (Gómez-López et al., 2019).

Τα τελευταία χρόνια, αναγνωρίζονται ερευνητικά νέα είδη ρομαντικών δεσμών που έχουν προκύψει στο πλαίσιο του πειραματισμού, του ατομικισμού, της καθυστέρησης της ηλικίας γάμου, της σεξουαλικής απελευθέρωσης και των νέων κοινωνικό-οικονομικών δεδομένων. Αυτά τα είδη σχέσεων διαμορφώνουν έναν άξονα που συμπεριλαμβάνει από τις πιο άτυπες και ρευστές μορφές σχέσης μέχρι και τις πιο θεσμοθετημένες, αλλά εναλλακτικές δομές σχέσεων. Για παράδειγμα, μία μορφή σχέσης στον πρώτο πόλο, είναι η «σύντομη ή άτυπη ερωτική εμπλοκή» (“Hooking up”), που υπονοεί την περιστασιακή ερωτική ή σεξουαλική επαφή εκτός από τα πλαίσια μίας ρομαντικής σχέσης και αποτελεί διαδεδομένο φαινόμενο ανάμεσα στους νέους και ιδιαίτερα τους φοιτητές (65-80%), ενώ συχνά συνδέεται με συμπεριφορές ρίσκου. Μια παραλλαγή αυτού αποτελούν και οι «φίλοι με προνόμια» (“Friends with benefits”), που διατηρούν μια σεξουαλική σχέση, χωρίς όμως να υπάρχει ρομαντική σύνδεση και δέσμευση (Arnett, 2024; Shulman & Connolly, 2013), καθώς και «η ερωτική σχέση χωρίς σαφή ορισμό» (“situationship”), που αποτελεί μια ρομαντική σχέση που περιλαμβάνει σεξουαλικές επαφές, αλλά εν απουσία της δέσμευσης (Langlais et al., 2025). Αυτά τα είδη σχέσεων έχουν δημιουργήσει μία κουλτούρα περιστασιακών σχέσεων (“Hookup Culture”), η οποία αν και καλύπτει περιστασιακές ανάγκες τείνει να δημιουργεί έντονη σύγκρουση ανάμεσα στην επιθυμία για ουσιαστική σύνδεση και στους άτυπους κανόνες αυτής, που προβλέπουν την συναισθηματική αποστασιοποίηση, με αποτέλεσμα την πρόκληση δυσφορίας και παρεξηγήσεων. Μάλιστα, οι γυναίκες δέχονται μεγαλύτερο στίγμα στο πλαίσιο της κουλτούρας αυτής (Wade, 2021). Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και μορφές που περιλαμβάνουν την δέσμευση αλλά διαφοροποιούνται από το παραδοσιακό μοντέλο της σχέσης, όπως είναι η «Σχέση από απόσταση» (“Long distance relationship”), η «Σχέση συμβίωσης με χωριστή διαμονή» (“Living-apart-together”), στις οποίες οι σύντροφοι διατηρούν την σχέση αλλά διαμένουν σε χωριστή κατοικία και οι «Σχέσεις διανυκτέρευσης» (“Stayover relationships”), στις οποίες οι σύντροφοι κοιμούνται περιστασιακά μαζί αλλά δεν συζούν. Η συμβίωση, λοιπόν, λαμβάνει μία νέα νοηματοδότηση, κατά την οποία η έννοια αυτή λειτουργεί ως μία οικονομική λύση ή ως ένα στάδιο πριν τον γάμο (Tillman et al., 2019).

Κύριας σημασίας είναι και η συμβολή του διαδικτύου στην μεταβαλλόμενη φύση των σχέσεων, αφού σήμερα αποτελεί έναν κανονικοποιημένο τρόπο επικοινωνίας μεταξύ

των νέων (Schade et al., 2013). Συγκεκριμένα, η χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (“Social Media”) με σκοπό την έναρξη και διατήρηση των σχέσεων αυξάνεται σημαντικά, επιδρώντας σε όλα τα στάδια που τις απαρτίζουν, μετασηματίζοντας όλο και περισσότερο η φύση των σχέσεων (Goldberg et al., 2022). Συγκεκριμένα, Εφαρμογές γνωριμιών (“Dating apps”), όπως το Tinder, το Grindr, καθώς και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης όπως το Instagram, το Facebook, το Snapchat, το WhatsApp και άλλα, συνιστούν χώροι προσέγγισης, διατήρησης και ενδυνάμωσης δεσμού, αυτοαποκάλυψης, δημόσιου μοιράσματος της σχέσης και μείωσης της αβεβαιότητας. Παράλληλα, αυτές μπορούν να συντελέσουν αρνητικό παράγοντα σε μία σχέση, με την αποστολή προσβλητικών μηνυμάτων, τον έλεγχο του συντρόφου, την πρόκληση καυγάδων ή χωρισμού, την απιστία, την προτίμηση της διαδικτυακής επικοινωνίας και την εκμετάλλευση της ανωνυμίας. Η χρήση των (βίντεο) κλήσεων, της ανταλλαγής μηνυμάτων και φωτογραφιών παίζουν σημαντικό ρόλο στην διατήρηση των σχέσεων από απόσταση. Εν ολίγοις, η τεχνολογία προσφέρει στους αναδυόμενους ενήλικες δυνατότητες για επίτευξη της επικοινωνίας, της σύνδεσης, της ανάπτυξης και διατήρησης σχέσεων, επιφυλάσσοντας όμως κινδύνους σχετικά με την παρεμβατικότητα, την μείωση της ποιότητας της σχέσης και την αντικατάσταση της φυσικής επαφής (Goldberg et al., 2022; Schade et al., 2013). Μάλιστα οι θετικές διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις, συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης στην σχέση, ενώ οι αρνητικές με χαμηλότερη ικανοποίηση. Έτσι, είναι αξιοσημείωτο πως η διαδικτυακή συμπεριφορά έχει πραγματικές συνέπειες για την ποιότητα της σχέσης και την ψυχική υγεία των συντρόφων, παρ’ ότι αυτές συνδέονται στενά με την φύση και την διάρκεια της σχέσης, όπως και με το φύλο. Ωστόσο δεν πρέπει να αγνοηθεί η συμπληρωματική σχέση της διαδικτυακής ζωής των συντρόφων με την ζωή τους εκτός διαδικτύου (Sánchez et al., 2017).

Μεθοδολογία

Προσέγγιση

Η παρούσα έρευνα μελετά τις «Ρομαντικές σχέσεις στην αναδυόμενη ενηλικίωση» βασιζόμενη σε μία ποιοτική, φαινομενολογική, ερμηνευτική προσέγγιση, αξιοποιώντας πολυτροπικές μεθόδους και εστιάζοντας σε ένα διαπολιτισμικό συγκείμενο. Η επιλογή αυτής της προσέγγισης στηρίζεται στην ανάγκη για την εις βάθος κατανόηση της βιωμένης εμπειρίας των ρομαντικών σχέσεων στην ηλικιακή περίοδο 18-24, δηλαδή την πρώτη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης, καθώς και την ερμηνεία της σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό και θεωρητικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, αν και είναι συνήθης η υιοθέτηση ποσοτικών μεθόδων για τη μελέτη των ρομαντικών σχέσεων σε αυτή την ηλικιακή ομάδα, στην περίπτωση της έρευνας αυτής προτιμάται η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας με σκοπό την συλλογή πλούσιων, πολυδιάστατων δεδομένων, για μια πληρέστερη και εναλλακτική διερεύνηση του ζητήματος. Η φαινομενολογική διάσταση της έρευνας, από την άλλη, συμβάλλει στην επικέντρωση στις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις αντιλήψεις των αναδυόμενων ενηλίκων γύρω από το συζητούμενο θέμα, όπως αυτά γίνονται κατανοητά από τους ίδιους/ες. Σκοπός, λοιπόν, δεν αποτελεί η ανακάλυψη μιας αντικειμενικής πραγματικότητας, αλλά το πως αυτή νοηματοδοτείται στο πλαίσιο της βιωμένης εμπειρίας του κάθε νέου ενήλικα. Τέλος, η ερμηνευτική προσέγγιση που

ακολουθείται έχει ως στόχο την ερμηνεία των δεδομένων σε συνάρτηση με την πολυπλοκότητα της συγκεκριμένης φάσης ζωής, καθώς και με το ευρύτερο κοινωνικό-πολιτισμικό περιβάλλον που την επηρεάζει (Willig, 2015).

Στο πλαίσιο της διεξαγωγής της ποιοτικής, φαινομενολογικής ερμηνευτικής προσέγγισης που επιλέχθηκε, αποφασίστηκε η χρήση πολυτροπικών μεθόδων για τη διερεύνηση του εν λόγω θέματος. Οι πολυτροπικές αυτές μέθοδοι περιλαμβάνουν την χρήση λογοτεχνικών, δημιουργικών και Καταξιωτικών τεχνικών για την παραγωγή των δεδομένων. Οι συγκεκριμένες τεχνικές κρίθηκαν κατάλληλες για την διερεύνηση του θέματος, λόγω της δυνατότητας συνεισφοράς πλούσιων και πολυδιάστατων δεδομένων στην έρευνα. Η ανάγκη για πολυδιάστατα δεδομένα οφείλεται στην παραδοχή πως η πολυπλοκότητα της ανθρώπινης εμπειρίας δεν μπορεί να εκφραστεί στην ολότητά της μόνο μέσα από το λόγο, αλλά οι μη λεκτικές μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημαντικό εργαλείο επικοινωνίας σκέψεων, συναισθημάτων και αντιλήψεων. Επιτρέπουν, δηλαδή, την εις βάθος κατανόηση του ερευνητικού ζητήματος, καθώς δίνουν πρόσβαση σε μία γνώση για την οποία ενδεχομένως έως τότε οι συμμετέχοντες να μη διέθεταν επίγνωση ή να μην μπορούσαν να την επικοινωνήσουν με λεκτικό τρόπο (Brailas, 2020). Τέλος, η Καταξιωτική Διερεύνηση (Appreciative Inquiry) προσφέρει επιπλέον πλεονεκτήματα, παρέχοντας τη δυνατότητα ενδυνάμωσης των συμμετεχόντων στο πλαίσιο της έρευνας, μέσα από την εστίαση σε θετικά στοιχεία αναφορικά με το θέμα και μέσα από τον τρόπο που αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν με ενισχυτικό τρόπο για τους ίδιους (Brailas, 2025).

Ερευνητικό ερώτημα

Το βασικό αντικείμενο της μελέτης επικεντρώνεται στις ρομαντικές σχέσεις κατά την αναδυόμενη ενηλικίωση και ειδικότερα στο πως αυτές βιώνονται και γίνονται κατανοητές από τους ίδιους τους αναδυόμενους ενήλικες. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, τέθηκαν τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα. Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα εστιάζει στους βασικούς αφηγηματικούς «μύθους» για τον έρωτα που ανακαλούν οι συμμετέχοντες από την παιδική τους ηλικία και εξερευνάται ταυτόχρονα η συμβολή τους, εφόσον είναι υπαρκτή, στις προσδοκίες για τις δικές τους ρομαντικές σχέσεις. Οι εν λόγω μύθοι δεν περιορίζονται απαραίτητα μόνο στον γραπτό λόγο, αλλά δύναται να πάρουν οποιαδήποτε μορφή. Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα αφορά τις ανακατασκευές των παιδικών αναπαραστάσεων αναφορικά με τις ρομαντικές σχέσεις και τον έρωτα στη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης. Στην συνέχεια, με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα εξερευνάται η στάση των αναδυόμενων ενηλίκων απέναντι στη δέσμευση, την αυτονομία και τη συναισθηματική εγγύτητα και τον τρόπο που αυτές νοηματοδοτούνται βάσει της δικής τους εμπειρίας. Τέλος, το καταληκτικό ερευνητικό ερώτημα προσπαθεί να προσεγγίσει τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η επιλογή συντρόφου σήμερα και το ρόλο της τεχνολογίας στη διαμόρφωση και εξέλιξη των ρομαντικών σχέσεων των νέων. Με βάση τα παραπάνω, γίνεται μια προσπάθεια εξερεύνησης πολλαπλών πτυχών του θέματος.

Δείγμα

Σχετικά με το δείγμα, υιοθετήθηκε μια διαπολιτισμική προσέγγιση, με εστίαση στην Νότια Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία. Η επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος αποδίδεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, όπως η παρατεταμένη συμβίωση των νέων με την οικογένεια, γεγονός που την καθιστά ως

βασικό πυλώνα στήριξης και ασφάλειας για τη μετάβαση προς την ενήλικη ζωή, καθώς και καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη ασφαλών ή μη δεσμών. Στις κοινωνίες αυτές εδρεύουν συλλογιστικές αξίες, που συνυπάρχουν με όλο και αυξανόμενες ατομικιστικές πρακτικές, γεγονός που καθιστά ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα την μελέτη του δείγματος αυτού. Μάλιστα, η έλλειψη ερευνών που εστιάζουν στον συγκεκριμένο πληθυσμό και στην εμπειρία του με τις ρομαντικές σχέσεις, ενισχύει περαιτέρω την ανάγκη επιλογής του συγκεκριμένου δείγματος (Díez et al., 2019).

Αναφορικά με τη διαδικασία εύρεσης συμμετεχόντων εφαρμόστηκαν δύο στρατηγικές δειγματοληψίας. Για την επιλογή του ελληνικού πληθυσμού υιοθετήθηκε δειγματοληψία ευκολίας (convenience sampling), βασιζόμενη σε κριτήρια προσβασιμότητας και διαθεσιμότητας των συμμετεχόντων. Για τον ιταλικό και ισπανικό πληθυσμό, από την άλλη, επιλέχθηκε η σκοπούμενη δειγματοληψία (purposive sampling), στρατολογώντας φοιτητές που πραγματοποιούσαν το πρόγραμμα Erasmus σε ελληνικά πανεπιστήμια. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες βρέθηκαν μέσα από τις εγκαταστάσεις του Παντείου πανεπιστημίου, μέσα από εκδηλώσεις και δράσεις των οργανισμών Erasmus Student Network στην Αθήνα, από διαδικτυακές κοινότητες φοιτητών Erasmus, καθώς και με τη μέθοδο της χιονοστιβάδας (Snowball technique).

Το αρχικό δείγμα προέβλεπε δώδεκα συμμετέχοντες, τέσσερις από κάθε χώρα και συγκεκριμένα δύο άτομα ανδρικού και δύο γυναικείου φύλου. Κατά τη διάρκεια, ωστόσο, της συλλογής των δεδομένων μία συμμετέχουσα με ισπανική καταγωγή αποχώρησε πρόωρα από τη διαδικασία της συνέντευξης λόγω έκτακτης υποχρέωσης, με αποτέλεσμα την ύπαρξη μόνο τριών συμμετεχόντων ισπανικής καταγωγής. Όσον αφορά το ηλικιακό εύρος των συμμετεχόντων αυτό εκτείνεται από τα 18 έως τα 24 έτη, αντιπροσωπεύοντας έτσι ηλικιακά την πρώτη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης. Ειδικότερα, ο μέσος όρος ηλικίας όλων των συμμετεχόντων ανέρχεται στα 21,25 έτη. Ακόμη, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (91,7%) διέθετε την ιδιότητα του φοιτητή με το ισπανικό και ιταλικό δείγμα να διαθέτουν την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας την ιδιότητα του φοιτητή Erasmus. Επιπλέον, το μισό δείγμα (50%) διαμένει ακόμη στο γονεϊκό σπίτι, ενώ το άλλο μισό διαμένει σε ανεξάρτητη κατοικία για ακαδημαϊκές ανάγκες. Τέλος, μία τυπική μέρα αυτών περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως παρακολούθηση πανεπιστημιακών διαλέξεων, εργασία (εφόσον υπάρχει), μελέτη και εξόδους με συνομηλίκους.

Μέθοδοι παραγωγής εμπειρικών δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ημι-δομημένων πολυτροπικών συνεντεύξεων. Για τη διεξαγωγή όλων των συνεντεύξεων εξασφαλίστηκε ένας ήσυχος και άνετος χώρος που ωφελούσε την σύνδεση και εξασφάλιζε την τήρηση της εμπιστευτικότητας. Προτεραιότητα τέθηκε στην άνεση και τη συναισθηματική ασφάλεια των συμμετεχόντων. Οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια ενενήντα λεπτών κατά προσέγγιση, ενώ δεν υπήρχε κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή για τη διεξαγωγή τους, αλλά το χρονικό πλαίσιο ορίστηκε βάσει της προτίμησης του κάθε συμμετέχοντα. Τέλος, για την αξιοποίηση των δεδομένων οι συνεντεύξεις ηχογραφούνταν.

Για την παραγωγή των δεδομένων σχετικά με τις ρομαντικές σχέσεις στην αναδυόμενη ενηλικίωση, διαμορφώθηκε προσεκτικά ένας ημιδομημένος οδηγός

συνέντευξης. Ο οδηγός σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να εξυπηρετήσει την εις βάθος διερεύνηση του θέματος και ταυτόχρονα, ακολουθώντας θεματική οργάνωση, να απαντήσει σε κάθε ερευνητικό ερώτημα. Η συνέντευξη δεν ακολούθησε ανακριτικό στυλ, αλλά αντίθετα προωθήθηκε ένα κλίμα συζήτησης. Πιο αναλυτικά, η έναρξη της συνέντευξης περιείχε ερωτήσεις γενικού περιεχομένου και πρώτης γνωριμίας, με σκοπό να υπάρξει μία αρχική επαφή και οικειότητα ανάμεσα στους δύο συνομιλητές, με στόχο τη σταδιακή οικοδόμηση μίας σχέσης εμπιστοσύνης. Αναλυτικότερα, οι πληροφορίες που αντλούνταν απ' το πρώτο μέρος σχετίζονταν με τον εαυτό, την καθημερινότητα και την έως τότε εμπειρία με τις ρομαντικές σχέσεις. Το επόμενο μέρος της συνέντευξης αποσκοπούσε σε μία αναδρομή στο παρελθόν και καλούσε τους συνεντευξιαζόμενους να ανακαλέσουν μια αφήγηση από την παιδική τους ηλικία σχετικά με τον έρωτα και τις ρομαντικές σχέσεις, η οποία είτε τους έχει σημαδέψει είτε επανέρχεται με ευκολία στη μνήμη τους. Οι ερωτήσεις σε αυτό το μέρος της συνέντευξης οδηγούσαν στον αναστοχασμό των συμμετεχόντων πάνω στις πρώιμες αναπαραστάσεις τους για την αγάπη και στο πως αυτές έχουν επηρεάσει τις πρόσφατες προσδοκίες και στάσεις τους για τις ρομαντικές σχέσεις και τον έρωτα. Στη συνέχεια, αξιοποιήθηκε η λογοτεχνία ως μέθοδος συλλογής δεδομένων και συγκεκριμένα ο αρχετυπικός μύθος «Η γυναίκα σκελετός» προερχόμενος από το βιβλίο «Οι γυναίκες που τρέχουν με τους λύκους» της Clarissa Pinkola Estes, ώστε να λειτουργήσει ως ερέθισμα για εμβάθυνση στο ερευνητικό ζήτημα και νοηματοδότηση της έννοιας της δέσμευσης. Μετά από ανάγνωση της ιστορίας από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε η αποτύπωση δέκα λέξεων που αναδύονταν στη σκέψη, δίνοντάς έτσι χώρο επεξεργασίας της ιστορίας και επίγνωσης του συναισθηματικού αποτυπώματος που τους προκαλεί (Anyiwo, 2025). Ακολούθως, προβάλλονταν στους συνεντευξιαζόμενους έργα τέχνης, με σκοπό την εμβάθυνση σε αυτά, προσεγγίζοντας έτσι τον τρόπο επιλογής συντρόφου σήμερα και την επίδραση της λογοτεχνίας. Τέλος, με έναν συνδυασμό της μεθόδου της Καταξιοτικής Διερεύνησης και της Τέχνης ως μέσο παραγωγής δεδομένων, ζητήθηκε από το δείγμα να οραματιστεί μία ιδανική ρομαντική σχέση και δίχως να σχολιαστεί η φαντασίωση αυτή, να την ζωγραφίσει στο χαρτί. Η τεχνική αυτή άνοιγε το δρόμο για την έκφραση συναισθημάτων και σκέψεων που δεν θα εκφράζονταν διαφορετικά (Brailas, 2020). Μετά τη συζήτηση γύρω από τη ζωγραφιά, υιοθετώντας την τεχνική της Καταξιοτικής Διερεύνησης, παροτρύνονταν οι συμμετέχοντες να φανταστούν πως το όραμα τους συνιστά την τωρινή τους πραγματικότητα και από την θέση αυτή να γράψουν ένα γράμμα στον τωρινό τους εαυτό. Στόχος της πρακτικής αυτής είναι η εστίαση όχι μόνο σε απογοητεύσεις ή δυσκολίες, αλλά η εστίαση σε αισιόδοξες πτυχές, σε όνειρα και θέλω για τις ρομαντικές σχέσεις. Έτσι, η συνέντευξη έφτανε στο τέλος της, έχοντας ενδυναμώσει τους συμμετέχοντες και αφήνοντας τους ένα θετικό αποτύπωμα, όπως προβλέπει η τεχνική της Καταξιοτικής Διερεύνησης (Brailas, 2025). Καταληκτικά, οι συμμετέχοντες ρωτούνταν για το βίωμα τους αναφορικά με τη συνέντευξη και την ύπαρξη εναπομεινάντων σκέψεων που θα ήθελαν να μοιραστούν.

Η διασφάλιση της ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας εξασφαλίστηκε με το έντυπο ενημέρωσης συγκατάθεσης, το οποίο διαμοιράστηκε σε όλους τους συμμετέχοντες πριν την έναρξη της συνέντευξης. Το έντυπο αυτό ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για τη διαφύλαξη της ανωνυμίας τους, την εμπιστευτικότητα των δεδομένων τους, το δικαίωμα απόσυρσής τους ανά πάσα στιγμή δίχως αιτιολόγηση και την μη

αξιοποίηση των δεδομένων τους εάν εκείνοι δεν το επιθυμούσαν. Επιπλέον, διασαφηνιζόταν πως τα προσωπικά δεδομένα και το αρχείο τη ηχογράφησης χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τους ερευνητικούς σκοπούς και επρόκειτο να διαγραφούν οριστικά με την ολοκλήρωση της έρευνας. Τέλος για περεταίρω πληροφορίες ή και απορίες, παρεχόταν ένα email επικοινωνίας, στο οποίο οι συμμετέχοντες μπορούσαν να απευθυνθούν.

Μέθοδοι Ανάλυσης Δεδομένων

Ως καταλληλότερη μέθοδος για την ανάλυση των παραγόμενων δεδομένων από τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις αποφασίστηκε η Θεματική Ανάλυση (Thematic Analysis). Το πρώτο βήμα για την ανάλυση αυτών αποτέλεσε η απομαγνητοφώνηση των ηχογραφημένων συνεντεύξεων σε δύο αρχεία. Ένα αρχείο, στο οποίο θα περιλαμβάνονταν οι συνεντεύξεις του γυναικείου πληθυσμού και ένα ακόμη αρχείο, στο οποίο θα περιλαμβάνονταν οι συνεντεύξεις του ανδρικού. Στην συνέχεια, τα απομαγνητοφωνημένα δεδομένα διαβάστηκαν επανειλημμένα από την ερευνήτρια έτσι ώστε να αποκτήσει εξοικείωση με αυτά και να αρχίζει να αναγνωρίζει σε αυτά ορισμένα επαναλαμβανόμενα μοτίβα. Η αποκωδικοποίηση έγινε με τη χρήση του λογισμικού QualCoder 6^{ης} Έκδοσης, το οποίο και εγκαταστάθηκε ως εφαρμογή στον προσωπικό υπολογιστή της ερευνήτριας. Στο πλαίσιο του λογισμικού αυτού δημιουργήθηκε ένας νέος φάκελος, ο οποίος εμπεριείχε όλες τις συνεντεύξεις. Για κάθε συνέντευξη η κωδικοποίηση πραγματοποιήθηκε με την απόδοση μίας ετικέτας ή περιγραφής για κάθε πρόταση ή παράγραφο της συνέντευξης, αποδίδοντας με λίγα λόγια το περιεχόμενο αυτής. Μετά από την απόδοση ετικετών σε όλα τα κείμενα, αυτές ομαδοποιήθηκαν σε ευρύτερες κατηγορίες και σε τρίτο επίπεδο σε θέματα. Ο αριθμός των παραγόμενων κωδικών ανήλθε στους 1164, στην συνέχεια οι ευρύτερες κατηγορίες από τους κωδικούς αυτούς ανήλθαν σε 78 και οι τελικές θεματικές ενότητες κατέληξαν να είναι 5. Η κωδικοποίηση ήταν διαφορετική για τα δύο φύλα έτσι ώστε να διαπιστωθούν τυχόν διαφορές ή ομοιότητες μεταξύ τους. Οι κωδικοί που αποδόθηκαν αναδείχθηκαν απευθείας από το υλικό και όχι στηριζόμενοι απόλυτα σε προπαρασκευασμένους κωδικούς που επιβεβαιώνουν την υπάρχουσα θεωρία. Το λογισμικό QualCoder συνέβαλλε στην ταξινόμηση και οπτικοποίηση των κωδικοποιημένων αποσπασμάτων, δίνοντας παράλληλα την δυνατότητα εκ νέου επεξεργασίας αυτών σε περίπτωση θέλησης επαναπροσδιορισμού των υπάρχοντων κωδικών (Brailas et al., 2023).

Αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας

Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα για την παρούσα έρευνα διασφαλίστηκαν με ποικίλους τρόπους. Αρχικά, για την αξιοπιστία της έρευνας, διαμορφώθηκε ένας οδηγός συνέντευξης, ο οποίος θα καθοδηγούσε όλες τις συνεντεύξεις με τον ίδιο τρόπο, παρά τη δυνατότητα επέκτασης του συμμετέχοντα. Από την άλλη, όσον αφορά την εγκυρότητα της έρευνας, αυτή διασφαλίζεται με τη μέθοδο της τριγωνοποίησης, αξιοποιώντας διαφορετικά είδη τεχνικών, όπως είναι η χρήση της λογοτεχνίας, η χρήση της τέχνης ως μεθόδου και της καταξιωτικής διερεύνησης, για τη συλλογή πολυδιάστατων δεδομένων. Ακόμη, σε όλα τα στάδια της έρευνας ο ερευνητής διατηρούσε προσωπικούς αναστοχασμούς (Willig, 2015; Brailas et al., 2023).

Αποτελέσματα

1. Πρώιμες αναπαραστάσεις του έρωτα μέσα από ρομαντικά αφηγήματα της παιδικής ηλικίας

Τα αφηγήματα, τα οποία ανακαλούν οι συμμετέχοντες/ουσες από την παιδική τους ηλικία έχουν κατά βάση τη μορφή ταινιών, λογοτεχνικών κειμένων και οικογενειακών ιστοριών αγάπης. Οι ταινίες της Disney, οι αμερικάνικες ρομαντικές ταινίες και σειρές, καθώς και οι ταινίες της Barbie, ωστόσο, είναι αυτές, οι οποίες ανακαλούνται στην μνήμη με ευκολία. Όλα αυτά τα αφηγήματα, σύμφωνα με τους περισσότερους συμμετέχοντες/ουσες, άφησαν είτε ένα έντονο, είτε ένα ισχυρό συναισθηματικό αποτύπωμα και ενδέχεται να επηρέασαν συνειδητά ή ασυνείδητα τις πρώιμες αναπαραστάσεις και εικόνες τους αναφορικά με την αγάπη, τον έρωτα και τις ρομαντικές σχέσεις.

Εικόνα 1: «Λοιπόν εγώ ζωγράφισα τώρα ένα τοπίο, ένα βουνό με την πόλη σαν θέα σαν ένα μέρος με πολλή φύση και ζωή δίπλα του. Είναι κάτι το οποίο εμένα μου αρέσει να κάνω πάρα πολύ και μου δίνουν ηρεμία τέτοιες θέες και μ' αρέσει να τις μοιράζομαι με τους ανθρώπους μου. Οπότε ουσιαστικά είμαι εγώ η σχέση μου και οι φίλοι μας. Νομίζω ότι αυτό μου δίνει χαρά μερικές φορές πολύ παραπάνω και από το να είμαι μόνη μου με τον άλλον, με όποιον άνθρωπο και αν ήμουνα, αυτό το αίσθημα της οικογένειας και να το μοιράζομαι μαζί του...»

Πηγή: Ζωγραφιά που δημιουργήθηκε από την συμμετέχουσα N7 (Ελλάδα) κατά τη διαδικασία της ποιοτικής συνέντευξης.

Στους μύθους αυτούς, βάσει της περιγραφής των συμμετεχόντων/ουσών κυρίαρχο πρότυπο αποτελεί η ρομαντική αγάπη ως αυτοσκοπός. Μάλιστα, οι πρωταγωνιστές βρίσκονται σε μία διαρκή αναζήτηση της αγάπης, ώστε να καταφέρουν με αυτόν τον τρόπο να φτάσουν στην ολοκλήρωση. Τα συναισθήματα που χαρακτηρίζουν την αγάπη των δύο πρωταγωνιστών παρουσιάζονται ιδιαίτερα έντονα και εξιδανικευμένα. Ωστόσο, πάντα υπάρχει ένας εξωγενής παράγοντας, ο οποίος προσπαθεί να υπονομεύσει τη σχέση αγάπης των ερωτευμένων. Η λύση, όμως,

δίνεται πάντα από την επικράτηση του έρωτα, ενώ ο γάμος ή η σύναψη κάποιας αιώνιας σχέσης τίθεται επίσης ως τελικός προορισμός.

«Ναι και ήταν σε όλες τις ταινίες αυτές και όχι μόνο της Disney δηλαδή και οι υπόλοιπες που ήταν έτσι παιδικές ταινίες αν θυμάσαι ο απώτερος σκοπός ήταν αυτός να παντρευτούν, να κάνουν παιδιά, να κλειστούν στο παλάτι, να μη βγουν από το σπίτι τους, να μην τους βρει ο κακός ο λύκος ξέρω 'γω» [Συμμετέχων N6, Ελλάδα]

«Δηλαδή πάντα απώτερος σκοπός στις ταινίες πάντα νιώθω ότι ήταν αυτός, η αγάπη και άμα δεν το έχεις ας πούμε πεθαίνεις. Ήταν ακριβώς αυτό άμα το σκεφτείς.» [Συμμετέχων N6, Ελλάδα]

«Άμα κάποια στιγμή παντρευτώ θέλω ο γάμος μου να είναι μικρός σχετικά και κατά κύριο λόγο να είναι εκεί αγαπημένοι μου άνθρωποι οι φίλοι μου και θέλω μέχρι τότε όχι να έχω δεκαπέντε χιλιάδες φίλους, αλλά να έχω τις παρέες μου και να μην τους έχω χάσει και να έχω μείνει με έναν άνθρωπο, γιατί έχω ανάγκη εναλλαγή ανθρώπων στη ζωή μου. Και όταν κάνω το γάμο μου να υπάρχει ένα μεγάλο τραπέζι όλο σε ένα χώρο πολύ ωραίο και να κάθομαι εγώ εδώ με το γαμπρό ξέρω εγώ και γύρω να είναι όλοι φίλοι μου και σιγά σιγά να εκτείνονται παρέες και κάπως να συνδεόμαστε και ουσιαστικά να είμαστε όλοι μαζί» [Συμμετέχουσα N7, Ελλάδα]

Το περιεχόμενο των αφηγημάτων και τα σχετικά μοτίβα που το διαπνέουν, αξιολογήθηκαν τόσο αρνητικά, όσο και θετικά από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Η αρνητική πλευρά των εν λόγω αφηγημάτων αφορούν αρχικά την εξιδανικευμένη παρουσίαση της ρομαντικής αγάπης που φέρει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μη ρεαλιστικών προσδοκιών γι' αυτή. Ταυτόχρονα, προωθείται η αναπαραγωγή και παγίωση των παραδοσιακών κοινωνικών ρόλων και των έμφυλων στερεοτύπων που ασκούν σημαντική επίδραση στο πως αντιλαμβάνονται την αγάπη τα παιδιά και τον ρόλο τους σε αυτή. Στερεοτυπικά παραδείγματα στα ανακληθέντα αφηγήματα αποτελούν η προβολή του άντρα-σωτήρα ή κυνηγού σε αντιδιαστολή με την γυναίκα-θήραμα, η οποία αναμένει παθητικά την προσέγγιση του άντρα. Στο πλαίσιο αυτών των ετεροκανονικών αφηγήσεων, εκλείπει και η εκπροσώπηση της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+, με αποτέλεσμα το αίσθημα αποκλεισμού για ορισμένους/ες συμμετέχοντες/ουσες. Ακόμη, στις ίδιες αφηγήσεις προβάλλονται συχνά πρότυπα μη υγιών ή δυσλειτουργικών σχέσεων ως επιθυμητά. Σε αυτά, η ροή της σχέσης και το ενδιαφέρον της πηγάζει από την επαναλαμβανόμενη προβολή συγκρούσεων, την διαρκή συναισθηματική ένταση και την έντονη επανασύνδεση. Μάλιστα, σε κάποια αφηγήματα προωθείται η φυσιολογικοποίηση διαφορετικών μορφών βίας προς το κάθε φύλο.

«Λοιπόν, πιστεύω πως αυτή η συγκεκριμένη ταινία δεν έχει κάποια καλή, θέλω να πω ότι δεν παρουσιάζει μία καλή εικόνα της αγάπης, γιατί βασικά είναι μία νέα κοπέλα με εφτά μεγάλους σε ηλικία τύπους... Είναι πολύ περίεργο, μάλιστα, μετά πρέπει να την σώσει ένας άλλος που είναι στην ηλικία της, αλλά είναι και αυτός νέος» [Συμμετέχουσα N4, Ιταλία]

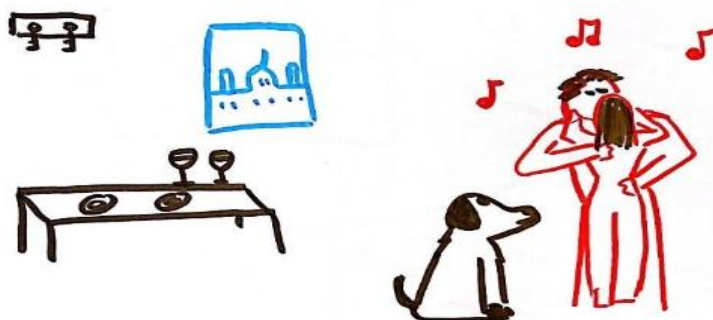
«Δηλαδή θεωρούμε ρομαντικό ένα χαστούκι της γυναίκας στον άντρα, που το ρομαντικοποιούνε στις ταινίες, όχι είναι ξεκάθαρα βία. Τώρα το ότι δεν είναι συνηθισμένο στον αντίστροφο ρόλο, προφανώς είναι κλάιν μαιν η γυναίκα στον άντρα, αλλά παραμένει βία. Θεωρούμε ρομαντικό να πάει ο άλλος κάτω από το σπίτι της αλληνής χωρίς να ψήνει ξέρω 'γω κατάλαβες» [Συμμετέχων N5, Ελλάδα]

Τα θετικά χαρακτηριστικά των αφηγημάτων αυτών, από την άλλη, βάσει των συμμετεχόντων/ουσών, εστιάζουν στο χιουμοριστικό και ψυχαγωγικό περιεχόμενο αυτών.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ορισμένα από αυτά τα αφηγήματα λειτούργησαν ως μία πρώιμη εκπαίδευση σχετικά με τον έρωτα και τις ρομαντικές σχέσεις. Κάποιοι/ες συμμετέχοντες/ουσες δήλωσαν πως τέτοιου είδους ερεθίσματα, οδήγησαν στην αφύπνιση και εξερεύνηση του ερωτικού τους ενδιαφέροντος. Λειτούργησαν, επίσης, ως ερεθίσματα για την έναρξη ονειροπόλησης ιδανικών σχέσεων και φαντασίωσης προσωπικών ιστοριών αγάπης. Παρά την αναγνώριση της μυθοπλαστικής φύσης αυτών, η επιθυμία για βίωση μίας αντίστοιχης εμπειρίας παρέμεινε έντονη και συνδέθηκε με την καλλιέργεια εξιδανικευμένων και μη προσδοκιών επ' αυτού.

«Δεν νομίζω ότι έχω γνωρίσει κάποιο άτομο, δεν νομίζω ότι έχω δημιουργήσει κάποια σχέση, η οποία με έχει καλύψει σε βαθμό που με κάλυπταν οι ταινίες που έβλεπα μικρός/ή. Δηλαδή αυτό το συναίσθημα, το οποίο έβλεπα στην τηλεόραση δεν νομίζω ότι κάποιος/α το έχει αγιάξει. Ούτε καν τύπου.» [Συμμετέχων Ν6, Ελλάδα]

Εικόνα 2: «Θέλω στο σπίτι μου να υπάρχουν πράγματα και για τους δυο μας, για παράδειγμα δύο κλειδιά, δύο ποτήρια και όχι μόνο ένα ή δύο πράγματα περιστασιακά. Από τα παράθυρα μέχρι τον καθεδρικό ναό της πόλης μου και υπάρχουν κάποια κτίρια στην πόλη μου που είναι μπροστά στον καθεδρικό ναό που είναι πολύ παλιά, αλλά και τόσο όμορφα και το όνειρό μου είναι να έχω ένα διαμέρισμα εκεί γιατί το αισθάνομαι πολύ ρομαντικό μέρος της πόλης μου. Πρέπει να δώσω πολλά χρήματα για να πάρω ένα διαμέρισμα αλλά νομίζω ότι θέλω να έχω αυτή την πραγματικότητα και θέλω κάτι που κάνει η σχέση μου, που νομίζω ότι είναι πολύ ρομαντικό αλλά και λίγο κλισέ. Όταν βάζει μουσική, με παίρνει και αρχίζουμε να χορεύουμε και έτσι θέλω να χορέψω στην κουζίνα με την σχέση μου που μένουμε στο ίδιο μέρος και να έχω ένα σκύλο και να κάνουμε τα πράγματα που κάνουμε περιστασιακά κάθε μέρα.»

Πηγή: Ζωγραφιά που δημιουργήθηκε από την συμμετέχουσα Ν2 (Ιταλία) κατά τη διαδικασία της ποιοτικής συνέντευξης.

Η πάροδος του χρόνου και το πέρασμα από την παιδική στην εφηβική και την νεανική ζωή, η εισροή ερεθισμάτων από πολλαπλές πηγές αναφορικά με τις ρομαντικές

σχέσεις και οι προσωπικές εμπειρίες έρωτα, αναδιαμόρφωσαν σταδιακά τις πρώιμες αναπαραστάσεις των συμμετεχόντων/ουσών. Παγιώθηκε, έτσι, η εικόνα της «ενήλικης αγάπης», όπως χαρακτηρίστηκε, η φύση της οποίας διαφοροποιείται σημαντικά από την αρχική αναπαράσταση. Αυτή περιγράφηκε ως πιο σύνθετη, λιγότερο εξιδανικευμένη και περισσότερο ρεαλιστική, με συμβιβασμούς και απογοητεύσεις. Οι μη ρεαλιστικές φαντασιώσεις της σπάνιας, αιώνιας και γραμμικής αγάπης, έδωσαν την θέση τους στην αντίληψη των σχέσεων με ρεαλιστικά, μη γραμμικά και ισότιμα κριτήρια.

Παρά, ωστόσο, την απόσταση από τις πρώιμες αφηγήσεις και την διαμόρφωση ρεαλιστικών προτύπων για τις ρομαντικές σχέσεις, πολλοί συμμετέχοντες/ουσες αναφέρουν την ύπαρξη εναπομεινάντων εξιδανικευμένων προσδοκιών για τον έρωτα, την αγάπη ή τις ρομαντικές σχέσεις. Βιώνεται μάλιστα και ένα αίσθημα νοσταλγίας σχετικά με τις πρώιμες φαντασιώσεις, παρά την απουσία αντίστοιχων εμπειριών έως τη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης.

«Και δεν ξέρω όμως οι ταινίες της Disney έχουν μία νοσταλγία ρε παιδί μου.. Βλέποντάς τες, δηλαδή, ακόμη και σε μεγαλύτερη ηλικία επειδή τις βλέπεις προφανώς και με διαφορετικό μάτι, επειδή έχεις μεγαλώσει και έχεις δει πολλά πράγματα ας πούμε, κατάλαβες και έχεις άλλη κριτική σκέψη, πλέον η νοσταλγία αυτή σε κάνει ακόμα να σκέφτεσαι ότι είναι όντως έτσι η αγάπη όπως παρουσιάζοταν» [Συμμετέχων Ν6, Ελλάδα]

2. Νοηματοδότηση του ιδανικού συντρόφου, της επιθυμητής αγάπης και των υγιών σχέσεων στην αναδυόμενη ενηλικίωση

Στην ενότητα αυτή οι συμμετέχοντες/ουσες προέβησαν σε μια νοηματοδότηση των εννοιών του έρωτα, της αγάπης και των ρομαντικών σχέσεων, όπως αυτές γίνονται αντιληπτές στο σήμερα, δηλαδή στη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης. Η νοηματοδότηση αυτή φαίνεται να έχει μία περισσότερο ρεαλιστική διάσταση σε σχέση με τις πρώιμες νοηματοδοτήσεις.

Αρχικά γίνεται ένας πρώτος διαχωρισμός για την έννοια της αγάπης, του έρωτα και των ρομαντικών σχέσεων, ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να προβούν σε μία πρώτη νοηματοδότηση. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται πως οι παραπάνω έννοιες, παρόλο που συνδέονται στενά μεταξύ τους, δεν ταυτίζονται νοηματικά. Η αγάπη, ο έρωτας και οι ρομαντικές σχέσεις ως φαινόμενα ή συναισθηματικές εμπειρίες μπορούν να υπάρξουν ανεξάρτητα ή σε συνδυασμό μεταξύ τους και μάλιστα η βιωμένη εμπειρία αυτών ξεδιπλώνεται διαφορετικά από άτομο σε άτομο και γίνεται κατανοητή με διαφορετικό τρόπο για τον καθένα. Για παράδειγμα, μια σχέση μπορεί να διέπεται από αγάπη και έρωτα ενώ μια άλλη σχέση να μην περιλαμβάνει κανένα από αυτά τα στοιχεία. Επιπλέον, άλλες σχέσεις θα μπορούσαν να καθορίζονται μόνο από τον έρωτα ή μόνο από την αγάπη και σε άλλες περιπτώσεις τα δύο αυτά στοιχεία να διατηρούνται όμως να απουσιάζει η έννοια της δέσμευσης. Αυτό προβάλλει την πολυδιάστατη φύση των στοιχείων που κατασκευάζουν την ρομαντική εμπειρία, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την εξατομικευμένη διάσταση της.

Πιο συγκεκριμένα, η κατάσταση του έρωτα παρουσιάζεται ως μια εμπειρία που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο πόλους και περιλαμβάνει την αίσθηση της ακρότητας. Έντονα συναισθήματα, πάθος που ξεχειλίζει, ενθουσιασμός και

αδρεναλίνη αποτελούν κάποια συστατικά στοιχεία που ανέφεραν οι συμμετέχοντες σχετικά με την εμπειρία του έρωτα. Για εκείνους, ο έρωτας αποτελεί ρίσκο, ένα ρίσκο το οποίο μπορεί να προκαλέσει αισθήματα ολοκλήρωσης, ευχαρίστησης και ενθουσιασμού, και παράλληλα πληγές, έντονη στεναχώρια και αβεβαιότητα. Ο ερωτευμένος βρίσκεται σε μια θέση ευαλωτότητας, στην οποία ο έρωτας βιώνεται ως μια κατάσταση μη νηφαλιότητας που διέπεται από έντονη εξιδανίκευση ή ακόμη και εμμονή. Πολλές φορές η μη ικανότητα διαχείρισης του έντονου συναισθηματικού φορτίου που επιφέρει η εμπειρία του έρωτα μπορεί να οδηγήσει σε μη σεβασμό των ορίων του άλλου. Ομόφωνα, ωστόσο, η φάση του έρωτα νοσηματοδοτείται ως μια μοναδική και έντονη εμπειρία που αξίζει κάποιος να απολαύσει, αν και ενδέχεται να συνοδεύεται από την πιθανότητα ψυχικής οδύνης, όπως στις περιπτώσεις του ανεκπλήρωτου έρωτα.

«Οπότε είναι από τα πιο όμορφα συναισθήματα που έχω νιώσει στη ζωή μου. Είναι από τα αγαπημένα μου συναισθήματα. Δεν θα το άλλαζα με τίποτα.» [Συμμετέχουσα N8, Ελλάδα]

Εικόνα 3: «Ναι, είναι από τις πιο όμορφες αναμνήσεις που έχω με το πρώην αγόρι μου. Γενικά ερωτικές αναμνήσεις που έχω. Που πηγαίναμε συνέχεια στο Πάρκο Ελευθερίας και κάναμε αυτό το πράγμα είτε παίζαμε είτε ακούγαμε μουσική..... Κι επειδή ήμασταν μαζί και τότε, ήμασταν πολύ ερωτευμένοι και απλά και μόνο που ήμασταν ο ένας στην παρουσία του άλλου, δε χρειαζόταν να μιλάμε. Καθόμασταν, αράζαμε, ακούγαμε μουσική και ήταν από τις λίγες φορές που ένιωθα ότι ξεχνούσα τα πάντα, ότι απλά έκλεινα τα μάτια μου και το μυαλό μου ήταν άδειο. Αλλά ένιωθα γεμάτη από συναισθήματα. Αισθήματα με άδειο μυαλό. Αυτό.»

Πηγή: Ζωγραφιά που δημιουργήθηκε από την συμμετέχουσα N8 (Ελλάδα) κατά τη διαδικασία της ποιοτικής συνέντευξης.

Η αγάπη σε αντίθεση με τον έρωτα χαρακτηρίζεται ως ένα πιο σταθερό και διαρκές συναίσθημα, το οποίο ενδέχεται να διατηρηθεί ακόμη και μετά το τέλος μιας ρομαντικής σχέσης. Η αγάπη είναι εύπλαστη και δεν βιώνεται μόνο στο πλαίσιο της ρομαντικής εμπειρίας, αλλά μπορεί να βιωθεί και στο πλαίσιο διαφορετικού είδους σχέσεων όπως είναι η φιλική αγάπη ή η γονική αγάπη. Η αγάπη επίσης αποτελεί ένα

θετικό συναίσθημα κατά βάση το οποίο δημιουργεί την αίσθηση ασφάλειας, ζεστασιάς, αποδοχής, γαλήνης και ολοκλήρωσης, χωρίς όμως να αποκλείονται τα αντίστοιχα αρνητικά συναισθήματα που την συνοδεύουν. Φυσικά όπως και ο έρωτας έτσι κι αγάπη βιώνεται με διαφορετικό τρόπο από το κάθε άτομο.

«Γιατί μπορεί να μην έχεις επαφή με κάποιον άνθρωπο και να εξακολουθείς να τον αγαπάς ακόμα, αλλά ο έρωτας χάνεται πιο εύκολα άμα δεν έχεις επαφή. Ή μπορεί να χάσεις κάποιον άνθρωπο, να πεθάνει και να συνεχίσεις να τον αγαπάς, ενώ θεωρώ ότι με κάποιο τρόπο, για παράδειγμα, αν χάσουμε έναν άνθρωπο από τη ζωή μας, είτε πεθάνει, είτε απλά τον χάσουμε από τη ζωή μας με κάποιο τρόπο μπαίνουμε από μόνοι μας στη διαδικασία να προσπαθήσουμε να τον απωθήσουμε τον έρωτα που νιώθουμε για να προχωρήσουμε, ενώ την αγάπη δεν χρειάζεται να την απωθήσεις. Μπορεί να υπάρχει μέσα σου και δεν σου προκαλεί κάποιο κακό, αλλά ο έρωτας κάνει ζημιά.» [Συμμετέχουσα N4, Ιταλία]

«Προκαλεί πόνο, προκαλεί υπερανάλυση και πάλι είναι καλή, οπότε πιστεύω ότι οι άνθρωποι ψάχνουν καλά πράγματα για τη ζωή τους, γι' αυτό μάλλον μιλάνε για την αγάπη» [Συμμετέχουσα N7, Ελλάδα]

Οι ρομαντικές σχέσεις από την άλλη σύμφωνα με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες διαθέτουν μεγαλύτερη νοηματική περιπλοκότητα, αφού η απόκτησή τους δεν βασίζεται μόνο στην συναισθηματική διαθεσιμότητα, αλλά προϋποθέτει προσπάθεια, όρια, συμβιβασμούς, επικοινωνία και ρεαλιστικές προσδοκίες. Παρ' όλα αυτά, είναι αδιαμφισβήτητο το ότι οι σχέσεις αποτελούν ένα πεδίο μάθησης και εξέλιξης, μέσα από εξίσου θετικές και αρνητικές εμπειρίες. Συγκεκριμένα, μέσα από μία σχέση οι συμμετέχοντες ισχυρίζονται πως εξελίσσονται και μαθαίνουν όλο και περισσότερα για τον εαυτό τους και την συσχέτιση με τους άλλους, ευνοώντας την συναισθηματική ρύθμιση, την οριοθέτηση και την ταυτοτική εξερεύνηση. Η σχέση σε τοποθετεί σε μία διαδικασία αυτοκριτικής, η οποία αποβλέπει σε μία μεγαλύτερη αυτογνωσία. Επιπλέον, συνιστά κύριο παράγοντα ευημερίας, προσφέροντας αγάπη, φροντίδα, υποστήριξη και ασφάλεια. Επιπλέον, σε μία σχέση καλύπτονται οι ανάγκες για σωματική επαφή, συναισθηματική πληρότητα και ποιοτικό χρόνο. Υπάρχει συστηματικά ένα άτομο, με το οποίο μπορεί κάποιος να μοιραστεί τις σκέψεις και την καθημερινότητά του. Καλύπτει επομένως και το αίσθημα της μοναχικότητας. Παράλληλα με τις θεραπευτικές ιδιότητες μιας υγιούς σχέσης, σε μία λιγότερο υγιή συνθήκη δεν γίνεται να παραλειφθούν και οι αρνητικές συνέπειες που μπορεί να επιφέρει. Η υπερανάλυση, η ανασφάλεια, ο περιορισμός, ο πόνος και η πρόκληση ψυχικών τραυμάτων, αποτελούν μόνο μερικά παραδείγματα.

«Αυτό νομίζω, τη σημασία της επαφής. Και δηλαδή το πόσο όμορφα και πόσο ζωντανούς μας κάνει να αισθανόμαστε. Το να είμαστε κοντά με άλλους ανθρώπους, ειδικά σωματικά» [Συμμετέχουσα N8, Ελλάδα]

Καταληκτικά, ιδανικός στόχος για τους συμμετέχοντες είναι η προσπάθεια απόκτησης ενός υγιούς προτύπου σχέσης. Ως υγιείς σχέσεις χαρακτηρίζονται αυτές, οι οποίες διέπονται από αμοιβαιότητα, εμπιστοσύνη, ειλικρίνεια, άνευ όρων αποδοχή και σεβασμός στις προσωπικές ελευθερίες και την ατομικότητα του συντρόφου. Οι κοινές πολιτικές απόψεις, τα κοινά ενδιαφέροντα, η τοποθέτηση της σχέσης ως προτεραιότητα και η διαθεσιμότητα, συνιστούν σημαντικές προϋποθέσεις για την διατήρηση υγιών ρομαντικών σχέσεων. Οι μη ρεαλιστικές προσδοκίες, από την άλλη, υπονομεύουν την θετική εξέλιξη της σχέσης, αφού υπάρχει η προσδοκία της

τελειότητας, η οποία σε πραγματικές συνθήκες δεν μπορεί να εκπληρωθεί. Οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν πώς δεν θα έπρεπε να καθιστά κριτήριο επιλογής συντρόφου η τελειότητα, αλλά η ύπαρξη θετικών στοιχείων στο άλλο άτομο που υπερκαλύπτουν τα αρνητικά. Η καλή έκβαση των σχέσεων, δεν είναι κάτι το δεδομένο και το επόμενο, αλλά βασίζεται στην συνεχή προσπάθεια και το εξισορροπημένο δούναι και λαβείν των συντρόφων. Τέλος, οι συμμετέχοντες τονίζουν πως η πιο όμορφη μορφή σχέσης είναι αυτή η οποία προκύπτει αυθόρμητα στην πορεία της καθημερινής μη διαδικτυακής ζωής, μέσα από κοινές παρέες και ενδιαφέροντα και όχι μέσα από τις συνήθεις διαδικτυακές πρακτικές γνωριμίας.

Εικόνα 4: «Ζωγράφισα μια καρδιά, η οποία είναι και καλά ραγισμένη του τύπου ότι κάπως αντικατοπτρίζει λίγο τις σκέψεις, ... αντικατοπτρίζει κάπως λίγο το γεγονός ότι εγώ την ραγίζω που συνεχίζω και σκέφτομαι αυτά τα πράγματα, τα οποία είναι τόσο μικρά ρε παιδί μου και τα μπλε patches είναι ουσιαστικά το ότι το άτομο το οποίο στην αρχή σου φάνηκε ως ο ενθουσιασμός και καταλήγει σε κάτι το οποίο είναι λιγάκι πιο σταθερό από έναν απλό ενθουσιασμό...Κάπως σαν να σου σφραγίζουν αυτά, να σου επουλώνουν. Αυτά τα. Αυτές τις σκέψεις του τύπου ρε παιδί μου είμαι εγώ εδώ για σένα, κατάλαβες ...Αλλά ναι, αυτή ήταν η σκέψη κι έβαλα και στην καρδιά κάτι αστεράκια γιατί ένιωθα ότι είναι το feeling που νιώθεις όταν κάπως στα επουλώνουν σιγά σιγά. Δηλαδή έχεις στο μυαλό σου ότι ρε παιδί μου, στην προηγούμενή μου σχέση είχα πει αυτό κι έγινε αυτό δηλαδή κάπως. Εγώ είχα πάρα πολύ ενθουσιασμό για κάτι και εκείνος το μετέφρασε κάπως.»

Πηγή: Ζωγραφιά που δημιουργήθηκε από τον συμμετέχων Ν6 (Ελλάδα) κατά τη διαδικασία της ποιοτικής συνέντευξης.

3. Στάση απέναντι στην δέσμευση

3.1 Αμφιθυμία – απόρριψη της δέσμευσης

Η δέσμευση αναγνωρίζεται από τους/ις περισσότερους/ες συμμετέχοντες/ουσες ως μία συνθήκη, η οποία προκαλεί αμφιθυμικά συναισθήματα. Από την μία πλευρά, τα κοινωνικά πρότυπα που προβάλλουν την σύναψη δεσμού ως αυτοσκοπό, οι οικογενειακές και κοινωνικές επιρροές και τα θετικά στοιχεία που μπορεί να επιφέρει, δημιουργούν την έντονη επιθυμία απόκτησης της. Από την άλλη πλευρά,

ωστόσο, η σύνδεση της δέσμευσης με περιορισμούς, με δυσκολίες στην εξερεύνηση των ποικίλων δυνατοτήτων και ευκαιριών των συμμετεχόντων/ουσων σε αυτή την ηλικιακή περίοδο και η ανυπαρξία σταθερών συνθηκών ζωής, οδηγούν στην ταυτόχρονη απόρριψή της. Αυτό, συχνά, δημιουργεί μία εσωτερική σύγκρουση στους/ις συμμετέχοντες/ουσες, οι οποίοι/ες ενώ διατηρούν την ανάγκη και την επιθυμία για συντροφικότητα, αυτή συνυπάρχει παράλληλα με την επιθυμία για διατήρηση της νεανικής ελευθερίας.

«Αλλά ας πούμε αρχίζουν να με βλέπουν με αυτόν τον τρόπο και λένε οο απλά πας με διάφορα άτομα και δεν ξέρω. Πως να το πω, πρώτα απ' όλα δεν είναι δικό μου θέμα αν κάποιος δεν είναι ικανός, αν κάποιος βλέπει τα πράγματα ασπρόμαυρα. Αλλά είναι επειδή πως να το πω, πιστεύω πως η σχέση είναι κάτι πολύ πολύ σοβαρό και όχι κάτι που αναζητώ λες και πάω στο σούπερ μάρκετ, αν καταλαβαίνεις τι θέλω να πω. Αλλά την ίδια στιγμή πάντα ήθελα να είμαι πρακτικός σε αυτό που κάνω στην ζωή μου και είναι επίσης μία ωραία εμπειρία για την οποία μιλάνε όλοι και μιλάνε όλοι για αυτό από όταν ήμασταν πολύ μικροί/ες και συνεχίζουν να το συζητούν με φίλους και όλους. Οπότε βγάζει νόημα να θέλω να μου συμβεί, αλλά να μην το πιέσω να μου συμβεί.» [Συμμετέχων Ν1, Ιταλία]

Το αμφιθυμικό συναίσθημα που βιώνεται από τους/ις συμμετέχοντες/ουσες δεν αποσκοπεί σε μία απόλυτη απάρνηση της δέσμευσης, αλλά μεταφράζεται σε φόβο και άγχος προς αυτή, που οδηγεί στην αναβολή της. Μάλιστα, το υπάρχον ιδανικό εύρεσης του κατάλληλου συντρόφου στηρίζεται από τις σχέσεις δίχως δέσμευση ή τις περιστασιακές συνευρέσεις, αφού λειτουργούν πολλές φορές για τους συμμετέχοντες ως ένας ασφαλής χώρος διερεύνησης των ρομαντικών επιλογών τους, χωρίς την ύπαρξη πίεσης για συναισθηματική επένδυση. Ακόμη, περιλαμβάνει επιπλέον θετικές ιδιότητες, όπως είναι η κάλυψη βασικών αναγκών, η διασκέδαση και η επίγνωση των επιθυμητών χαρακτηριστικών του ιδανικού συντρόφου, με την παράλληλη διατήρηση της αυτονομίας.

«Νιώθω ότι για εμένα έχοντας υπάρξει όχι ακριβώς σε σχέση στο παρελθόν, αλλά ας πούμε ρε παιδί μου κάποιες εμπειρίες, οι οποίες με έχουν φέρει στο να γνωρίζω τι μπορεί να μου αρέσει να έχει ένας άνθρωπος, όχι όσον αφορά τα εξωτερικά χαρακτηριστικά, αλλά ας πούμε τις συνήθειές του και ας πούμε πράγματα που μου αρέσει να έχει στην προσωπικότητά του» [Συμμετέχουσα Ν9, Ισπανία]

Ταυτόχρονα, όμως οι σχέσεις δίχως δέσμευση περιλαμβάνουν και αρνητικές πλευρές. Πολλοί χαρακτήρισαν αυτού του είδους τις σχέσεις ως επιφανειακές και περίπλοκες. Εκτός από πεδίο εξερεύνησης, λοιπόν, οι σχέσεις αυτές μπορεί να αποτελέσουν ένα καταφύγιο αποφυγής της βαθύτερης σύνδεσης, καλύπτοντας μόνο επιφανειακές ανάγκες και αποτρέποντας την ουσιαστική και βαθύτερη σύνδεση, όπως και το αίσθημα ολοκλήρωσης. Ακόμη, η έλλειψη σαφών ορίων σε αυτές τις σχέσεις, αναφέρεται πως προκαλεί συχνά έντονα συναισθήματα αβεβαιότητας, ανασφάλειας και συναισθηματικής εξουθένωσης. Αποτελούν επίσης με αυτόν τον τρόπο πρόσφορο έδαφος για την διαμόρφωση μη υγιών ή τοξικών συμπεριφορών. Η ανυπαρξία της δέσμευσης σε μία ρομαντική αλληλεπίδραση ενισχύει καταληκτικά την έλλειψη εμπιστοσύνης, ενώ ο φόβος συναισθηματικής εξάρτησης και πιθανής εγκατάλειψης παρατείνει την πρακτική της αποφυγής της δέσμευσης.

Τέλος, η σύναψη πολλών ερωτικών σχέσεων έχει διαφορετικές προεκτάσεις σε κάθε κοινωνικό πλαίσιο. Συμμετέχοντες/ουσες από την Ιταλία και την Ισπανία εξέφρασαν

πως η διαδοχική εναλλαγή πολλών ερωτικών συντρόφων γίνεται αντιληπτή συχνά ως μία συμπεριφορά που αποβλέπει σε κοινωνική καταξίωση και μπορεί να αποτελέσει υποσυνείδητα μία πηγή επιβεβαίωσης και αίσθησης κύρους. Αντίστοιχα, στην Ισπανία η σεξουαλική επαφή μετά από κοινωνικές συναθροίσεις περιγράφηκε ως μία συνηθισμένη πρακτική που νομιμοποιεί τις περιστασιακές σχέσεις.

«Λοιπόν, εγώ πιστεύω πως έχει γίνει μόδα για να το πω έτσι και σου δίνει ένα κύρος το να πηγαίνεις με πολλά άτομα, είτε αν ένα αγόρι πάει με πολλά κορίτσια, είτε αν ένα κορίτσι πάει με πολλά αγόρια» [Συμμετέχων N10, Ισπανία]

3.2 Ανάγκη για δέσμευση

Εκτός από τους/ις συμμετέχοντες/ουσες που αντιλαμβάνονται την δέσμευση ως περιοριστικό παράγοντα και προτιμούν την αναβολή ή την αποφυγή της, υπάρχει μία μερίδα συμμετεχόντων/ουσών, οι οποίοι/ες αντιλαμβάνονται την δέσμευση ως μία αναγκαία παράμετρο για την ζωή τους και την επιζητούν ενεργά. Οι δεύτεροι αναδεικνύουν την σημασία της ουσιαστικής σύνδεσης που προάγει την συντροφικότητα, την βαθύτερη επικοινωνία, το αίσθημα ασφάλειας και σταθερότητας. Η δέσμευση προσφέρει ανακούφιση στον έντονο φόβο για την μοναξιά, αφού η συνεχής διαθεσιμότητα ενός ερωτικού συντρόφου, η υποστήριξη του και ο ποιοτικός χρόνος μαζί του, τείνουν να καλύπτουν τέτοιου είδους ανασφάλειες. Παράλληλα, επισημαίνεται η δυνατότητα προσωπικής εξέλιξης και πληρότητας, κατά την οποία οι σύντροφοι νιώθουν άνεση να υπάρξουν ευάλωτοι. Η αγάπη, η συντροφικότητα και η δέσμευση δεν έχουν απλώς σκοπό την επιβίωση ή την εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών, αλλά συνιστά μία υπερβατική εμπειρία που νοηματοδοτεί την ζωή των συμμετεχόντων.

« Νομίζω είμαι από τα άτομα που νιώθουν καλύτερα όταν είναι ερωτευμένα. Οπότε όταν έχω μία σχέση που αγαπάω και με αγαπάει μπορώ να είμαι εκατό τα εκατό εντάξει, αλλιώς όταν είμαι μόνος νιώθω σαν να λείπει κάτι και αυτό είναι εντάξει» [Συμμετέχουσα N7, Ελλάδα]

«Όταν είσαι μόνος σου χωρίς σύντροφο αναγκαστικά περνάς περισσότερο χρόνο με τον εαυτό σου ,είτε σπίτι, είτε με το κινητό σου και δεν έχεις να στείλεις μήνυμα στον σύντρόφό σου, τότε είναι που θα σκάσουν όλες οι ανασφάλειες, όλες οι κακές σκέψεις το βράδυ πριν κοιμηθείς, δεν θα έχεις το καληνύχτα ας πούμε από τον σύντρόφό σου» [Συμμετέχων N5, Ελλάδα]

4. Στερεότυπα, οικογενειακές και κοινωνικές πιέσεις

Η ενότητα αυτή εστιάζει στο πως οι οικογενειακές πιέσεις, η κοινωνική επίκριση και τα στερεότυπα επηρεάζουν τις ρομαντικές σχέσεις των συμμετεχόντων/ουσών στην αναδυόμενη ενηλικίωση. Σε αυτή την μεταβατική και πολύπλοκη φάση ζωής, οι κοινωνικές προσδοκίες αναφορικά με τον γάμο ή την δημιουργία οικογένειας ως απώτερο μελλοντικό στόχο, προκαλούν έντονη συναισθηματική πίεση. Οι προσδοκίες αυτές επηρεάζουν, τόσο την πρώτη, όσο και την δεύτερη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης, με διαφορετικό τρόπο. Στην πρώτη φάση, οι ρομαντικές σχέσεις προβλέπεται σε θεωρητικό επίπεδο να αποτελέσουν ένα πεδίο σύναψης πλέγματος σχέσεων που προετοιμάζει το έδαφος για την μετέπειτα μακροχρόνια δέσμευση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, για τους συμμετέχοντες που διατηρούν μακροχρόνιες και σταθερές σχέσεις στην νεανική τους ζωή να βιώνουν έντονη

αποθάρρυνση από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Αναφέρουν πως η επιλογή τους εκλαμβάνεται ως λανθασμένη, λόγω της αδυναμίας ερωτικής εξερεύνησης και προσωπικής εξέλιξης. Αντίστοιχα, στην δεύτερη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης, μία περίοδος που πλησιάζει σταδιακά την ενήλικη ζωή, οι κοινωνικές προσδοκίες εστιάζουν στην έγκαιρη εύρεση μίας σοβαρής σχέσης και τα στενά χρονικά περιθώρια που την συνοδεύουν. Το οικογενειακό περιβάλλον, σε αυτό το πλαίσιο, ασκεί σημαντική συναισθηματική πίεση με την διαρκή παρότρυνση σύναψης ενός σοβαρού δεσμού. Οι συμμετέχοντες φαίνεται να αυτοδιερωτώνται συχνά αν η αναζήτηση ερωτικού συντρόφου είναι μία πραγματικά δική τους επιθυμία ή αποτελεί προϊόν της κοινωνικής παρότρυνσης που ξεκινά από την παιδική ηλικία και συνεχίζει σταθερά μέχρι την νεότητα.

Ακόμη, οι αφηγήσεις των συμμετεχόντων ανέδειξαν συγκεκριμένες μορφές κοινωνικής πίεσης που σχετίζονται με τις συνέπειες των έμφυλων στερεοτύπων στο πεδίο των ρομαντικών σχέσεων. Συγκεκριμένα, ο ανδρικός πληθυσμός αναφέρθηκε στην δυσφορία που βιώνει από την πίεση της περάτωσης των προσδοκιών που καθορίζει το πρότυπο του παραδοσιακού του ρόλου. Το αίσθημα υποχρέωσης των ανδρών να υιοθετήσουν τον ρόλο του «κυνηγού» και έτσι να προσεγγίσουν ή να διεκδικήσουν το γυναικείο φύλο δημιουργεί συναισθήματα πίεσης και φόβου επίκρισης από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Παρομοίως, αντίστοιχη δυσφορία συναντάται λόγω της κοινωνικής επίκρισης που αφορά την διεκδίκηση πολλών και διαφορετικών συντρόφων, η οποία γίνεται αντιληπτή ως «έλλειψη σοβαρότητας». Στον αντίποδα, ο γυναικείος πληθυσμός αναφέρεται, με την σειρά του, στην έντονη επιρροή του αφηγήματος του ιδανικού συντρόφου (“Soulmate”) και στην κοινωνική απαίτηση να στραφούν προς μία μονογαμική πορεία με μόνη αποδεκτή κατάληξη την δημιουργία οικογένειας. Τα παραπάνω, λοιπόν, καταδεικνύουν πως τα έμφυλα στερεότυπα και η ανυπαρξία σταθερών προσδοκιών από την κοινωνία σε αυτή την νέα και ρευστή φάση ζωής, δεν παύουν να παρεμβαίνουν και να επηρεάζουν σημαντικά την σύναψη και νοηματοδότηση των ρομαντικών σχέσεων στην αναδυόμενη ενηλικίωση και να προκαλούν σύγχυση ως προς το τι είναι αποδεκτό και τι όχι στο πλαίσιο αυτό.

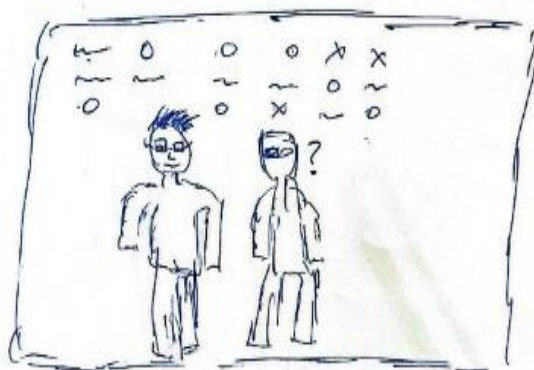
«Μάλιστα είναι κάτι που μου έχει συμβεί πολλές φορές σε κλαμπ ή πάρτι όταν οι φίλοι μου μου λένε, σε κοιτάζει πήγαινε εκεί κι εγώ είμαι κάπως δεν θέλω να το κάνω. Και ξέρω ότι δεν το κάνουν επίτηδες, γιατί είναι οι κοντινοί μου φίλοι, αλλά νιώθω πως με κατακρίνουν» [Συμμετέχων Ν3, Ιταλία]

«Αλλά ακριβώς λόγω αυτής της κοινωνικής πίεσης πρέπει να το κάνεις αν σ' αρέσει, αλλά αν δεν το κάνεις πως να το πω δεν είσαι άντρας, εάν υπάρχει η έννοια αυτή» [Συμμετέχων Ν3, Ιταλία]

Εξίσου καθοριστικός, όμως, αναδείχτηκε και ο ρόλος της οικογένειας στον τρόπο που βιώνονται οι ρομαντικές σχέσεις σε αυτή την ηλικιακή περίοδο. Για τους/ις συμμετέχοντες/ουσες, η συμβίωση με την οικογένεια, καθώς και το πρότυπο της γονικής σχέσης, έχει προκαλέσει σε αρκετές περιπτώσεις αμηχανία, περιορισμό στην αυτοέκφραση και ενοχοποιημένη εξερεύνηση της σεξουαλικότητάς τους. Ιδιαίτερη πολυπλοκότητα, ωστόσο, προκαλεί στην ρομαντική ζωή των ΛΟΑΤΚΙ+ συμμετεχόντων/ουσών η παρέμβαση της οικογένειας. Η διαβίωση σε μικρότερες ή πιο παραδοσιακές κοινότητες, καθώς και η μη δεκτική ή επικριτική στάση των γονέων απέναντι στις σεξουαλικές προτιμήσεις των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων προκαλεί

έντονα συναισθήματα σύγχυσης και θέτει εμπόδια στην διαδικασία του αυτοπροσδιορισμού αυτών. Η σύγχυση αφορά την σύγκρουση των πραγματικών θέλω από τις ρομαντικές σχέσεις, σε αντιδιαστολή με τους περιορισμούς ή την αποθάρρυνση των γονέων, που κατέχουν σημαντική θέση στην ζωή τους. Μάλιστα, στην βάση αυτή της σύγχυσης, οι συμμετέχοντες/ουσες τονίζουν την διαμόρφωση μιας περισσότερο αποφευκτικής στάσης απέναντι στις ρομαντικές τους σχέσεις και την δυσκολία στην βαθύτερη συναισθηματική σύνδεση. Θετικό στοιχείο, ωστόσο, είναι πως η απομάκρυνση από το γονικό σπίτι, σε συνδυασμό με την όλο και αυξανόμενη αυτονομία που προσφέρει η περίοδος της αναδυόμενης ενηλικίωσης, αφήνουν τον χώρο για περαιτέρω αυτογνωσία, εξερεύνηση και επαναπροσδιορισμό των προσωπικών αναγκών τους.

Εικόνα 5: «Όπως το φαντάζομαι είναι το μέλλον. Εντάξει. Με οποιοδήποτε άτομο, δεν με νοιάζει πραγματικά αν είναι αγόρι ή κορίτσι. Καθόλου δεν με νοιάζει. Δηλαδή θέλω απλά να με υποστηρίξει σε όλες τις τρέλες μου...Για εμένα η μεγαλύτερη ένδειξη αγάπης είναι πως ακόμη κι αν σε αυτό το άτομο δεν του αρέσει αυτό που κάνω, να με υποστηρίξει χωρίς να με κρίνει.»

Πηγή: Ζωγραφιά που δημιουργήθηκε από τον συμμετέχων N11 (Ισπανία) κατά τη διαδικασία της ποιοτικής συνέντευξης.

«Δεν ξέρω είναι σαν μία εσωτερική σύγκρουση που πρέπει να λύσεις. Γιατί εσύ αγαπάς το άλλο πρόσωπο, αλλά αν το άλλο πρόσωπο έχει κάποιο είδος εξουσίας ή επιρροής είναι πολύ δύσκολο να το ξεπεράσεις και να κάνεις την προσωπική δουλειά. Αλλά όπως είπες στο τέλος είσαι ο μόνος που αποφασίζει. Αλλά αυτό είναι κλισέ για να το πω έτσι. Ωστόσο είναι η αλήθεια» [Συμμετέχων N11, Ισπανία]

5. Επίδραση της τεχνολογίας στις ρομαντικές σχέσεις

Σε αυτή την καταληκτική θεματική ενότητα παρουσιάζεται η κυρίαρχη θέση της τεχνολογίας στις ρομαντικές σχέσεις των αναδυόμενων ενηλίκων. Μέσα από τις αφηγήσεις των συμμετεχόντων/ουσών αναδεικνύεται πως τα τεχνολογικά μέσα δεν φέρουν απλώς ουδέτερο ρόλο στην ερωτική ζωή των νέων, αλλά αντίθετα έχουν ενεργή επιρροή στην καθημερινότητά τους, τόσο σε επίπεδο προσδοκιών, όσο και σε επίπεδο επικοινωνίας.

Συγκεκριμένα, η προσφερόμενη δυνατότητα συνεχούς επικοινωνίας και η διαρκής προσβασιμότητα των συμμετεχόντων/ουσών εγείρει κρίσιμα ζητήματα αναφορικά με τη διαχείριση του προσωπικού χώρου, καθώς και την οριοθέτηση σε μία ρομαντική σχέση. Συγκεκριμένα, η διατήρηση ενός προσωπικού προφίλ στα

κοινωνικά δίκτυα διαμορφώνει μια δυναμική στην οποία οποιοδήποτε άτομο είναι θεωρητικά προσβάσιμο. Η διαρκής αυτή διαθεσιμότητα και η προσπάθεια συστηματικής επικοινωνίας με κάποιον ερωτικό σύντροφο ή αντίστοιχα κάποιο ερωτικό ενδιαφέρον μπορεί να λάβει παρεμβατική ή ελεγκτική διάσταση. Οι ελεγκτικές και παρεμβατικές συμπεριφορές με τη σειρά τους φέρουν ως συνέπεια την πρόκληση ασφυκτικών συναισθημάτων και την αδυναμία διαχείρισης της εν λόγω καταπίεσης. Οι συμπεριφορές αυτές, έχουν ακόμη τη δυνατότητα να υπονομεύσουν την ποιότητα της σχέσης ενώ ακόμη δεν αποκλείεται να οδηγήσουν σε τοξικές συμπεριφορές και συγκρούσεις. Ωστόσο οι ακραίες συμπεριφορές δεν είναι οι μόνες οι οποίες προβλέπουν μειωμένη σχεσιακή ποιότητα, αλλά η ίδια η τριβή σε καθημερινό επίπεδο μπορεί να φέρει αυτό το αποτέλεσμα, αφού υποστηρίζεται πως είναι απαραίτητο να χάνεσαι με το άλλο άτομο ώστε να διατηρηθεί το συναίσθημα του πόθου και του ενθουσιασμό.

«Αλλά το βλέπεις πολύ συχνά αυτές τις μέρες και αν δεν είναι τοξικό είναι ανθυγιεινό. Είναι σαν να προκαλούμε ασφυξία ο ένας στον άλλο χωρίς λόγο, απλά επειδή έχεις την δυνατότητα να το κάνεις, επειδή κάπως σου επιτρέπεται» [Συμμετέχουσα N8, Ελλάδα]

Αναφορικά με την ποιότητα της ψηφιακής επικοινωνίας, αυτή χαρακτηρίζεται ως απρόσωπη και ψυχρή, ιδιαίτερα για την περίπτωση των γραπτών μηνυμάτων. Αν και οι πολυδιάστατες δυνατότητες επικοινωνίας, όπως είναι η ηχητική κλήση ή η βιντεοκλήση, έχουν τη δυνατότητα να προάγουν εν μέρει την σύνδεση, οι μορφές αυτές δεν έχουν την δυνατότητα να αντικαταστήσουν την εγγύτητα της φυσικής επαφής. Με παρόμοιο τρόπο, οι συμμετέχοντες/ουσες θεωρούν πως η ψηφιακή επικοινωνία, είναι υπεύθυνη για την αλλοίωση της δημιουργικότητας και του ρομαντισμού αναφορικά με την συναισθηματική σύνδεση. Σύμφωνα με εκείνους, στο παρελθόν οι ερωτευμένοι έτειναν να έρχονται κοντά υιοθετώντας ρομαντικές πρακτικές, όπως είναι η συγγραφή ενός συναισθηματικού γράμματος, που εξυπηρετούσαν με επιτυχία τον σκοπό αυτό. Σήμερα, η συνεχής επικοινωνία και η ψυχρότητα των ψηφιακών μέσων επικοινωνίας οδηγούν στο αντίθετο αποτέλεσμα, την φθορά του ρομαντισμού και της συναισθηματικής σύνδεσης.

Ακόμη, αναφέρθηκε από τους/ις συμμετέχοντες/ουσες πως η ευκολία πρόσβασης σε νέους συντρόφους σε συνδυασμό με την αίσθηση πολλαπλότητας επιλογών, προωθούν την σύναψη επιφανειακών ρομαντικών σχέσεων. Η δυνατότητα αυτή διευκολύνει ένα μοτίβο σύναψης μιας σχέσης και αντικατάστασής ή αποφυγής της, εάν αυτή δεν είναι πλέον επιθυμητή, γεγονός που υπονομεύει την προοπτική εμβάθυνσης σε μία σύνδεση. Τα φαινόμενα απιστίας ακόμη είναι αρκετά συχνά στο πλαίσιο αυτής της λογικής, ενισχύοντας τον σκεπτικισμό και την απουσία εμπιστοσύνης ως προς την ρομαντική συσχέτιση με κάποιο άτομο. Επιπλέον, η διαδικτυακή γνωριμία και η διατήρηση μιας ψηφιακής σχέσης χαρακτηρίζονται από τους/ις συμμετέχοντες/ουσες ως μία ψευδαίσθηση, ενώ συνοδεύεται από έντονα συναισθήματα αβεβαιότητας. Η φυσική παρουσία παραμένει, έτσι, βασικό θεμέλιο για μία αληθινή σύνδεση.

«Και όλοι είναι αναλώσιμοι, είναι λες και είμαστε σε ένα Σούπερ μάρκετ και αν δεν μας αρέσει ένα προϊόν το πετάμε. Άμα θέλω παίρνω pop corn με βούτυρο και την άλλη μπορεί να θέλω σκέτο αλάτι. Είναι αυτό. Και ποτέ δεν τελειώνεις την σακούλα.

Ποτέ. Απλά θα πάρεις την επόμενη και εν τέλει θα λήξουν τα προϊόντα μέσα στην σακούλα και θα τα πετάξεις» [Συμμετέχουσα N9, Ισπανία]

Άξιες αναφοράς είναι και οι συνέπειες της δημιουργίας εξιδανικευμένων προτύπων που προωθούνται εκτενώς από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ένα ζήτημα που απασχολεί ιδιαίτερα όλους τους συμμετέχοντες. Συγκεκριμένα, το θέμα που προκαλεί έντονο προβληματισμό, τόσο σε προσωπικό, όσο και σε διαπροσωπικό επίπεδο, αφορά την συνεχή έκθεση σε εικόνες που έχουν ως κριτήριο την τελειότητα και τις συνέπειες που επιφέρει η έκθεση αυτή. Η καθημερινή προβολή αψεγάδιαστων εικόνων από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργεί μη ρεαλιστικά πρότυπα ομορφιάς για τον εαυτό και τον επιλεγόμενο σύντροφο και οδηγούν σε μια διαρκή διαδικασία σύγκρισης με αυτά, προκαλώντας μταιιότητα όταν δεν μπορούν να κατακτηθούν. Ακόμη αλληλεπιδρώντας με άτομα στην πραγματικότητα, οι συμμετέχοντες βιώνουν λιγότερη έκπληξη, ενθουσιασμό ή εξιδανίκευση του άλλου προσώπου. Αυτή η διαδικασία τροφοδοτεί μια διαρκή προσπάθεια βελτίωσης του εαυτού, ώστε να ανταποκρίνεται στα κοινωνικά πρότυπα, η οποία δεν είναι ποτέ αρκετή. Παράλληλα, η προβολή ιδανικών σχέσεων προκαλεί την ψευδή εντύπωση πως οι θετικές, όμορφες στιγμές αποτελούν την μοναδική πραγματικότητα για τις ρομαντικές σχέσεις, παρά τις δυσκολίες και τους συμβιβασμούς που τις διέπουν σε ρεαλιστικές συνθήκες.

«Στο Tinder βλέπω πολλά όμορφα άτομα και κάπως είμαι μάλλον λιγότερο έκπληκτος όταν βλέπω ανθρώπους στην πραγματικότητα, γιατί έχω αυτά τα υψηλά standards στο κινητό μου, οπότε...» [Συμμετέχων N1, Ιταλία]

«Ποσό μάλλον ξέροντας, δηλαδή, μαθαίνοντας μετά έχω δει ανθρώπους που ανεβάζουν όλη την ώρα ο ένας τον άλλον και μετά ξέρουμε ότι ο ένας απατάει τον άλλον και ότι εν τέλει δεν ήταν ποτέ χαρούμενοι, δηλαδή όλο αυτό το πράγμα που ξαφνικά όλοι σου δείχνουν πόσο καλά περνάνε και στην πραγματικότητα περνάνε χάλια» [Συμμετέχουσα N7, Ελλάδα]

Δεν θα πρέπει να παραληφθεί, ωστόσο, η αναγνώριση των θετικών στοιχείων της τεχνολογίας από τους συμμετέχοντες. Παρά τις αρνητικές συνέπειες που επιφέρει, η προσφορά της τεχνολογίας στην ερωτική ζωή των αναδυόμενων ενηλίκων είναι αδιαμφισβήτητη. Αυτή νοηματοδοτείται ως ένα κοινωνικό εργαλείο της σύγχρονης εποχής που προσφέρει καθοριστικές δυνατότητες επικοινωνίας, γνωριμίας και σύνδεσης. Καθιστά ακόμη βασικό πυλώνα συντήρησης των ρομαντικών σχέσεων με καθοριστική την επίδρασή της στην διατήρηση των σχέσεων εξ αποστάσεως. Έτσι παρά τις προκλήσεις στις οποίες εστιάζουν οι συμμετέχοντες/ουσες αναφορικά με την τεχνολογία, δεν παύει να αναγνωρίζεται η διττή φύση της επίδρασής της.

Συζήτηση

Η παρούσα μελέτη επικεντρώθηκε στην διερεύνηση των ρομαντικών σχέσεων κατά την πρώτη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης, σε ένα διαπολιτισμικό δείγμα με ηλικιακό εύρος 18 έως 25 ετών που εστιάζει στις χώρες τις Νότιας Ευρώπης και συγκεκριμένα την Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία. Μέσα από την υιοθέτηση μίας ποιοτικής, φαινομενολογικής και ερμηνευτικής προσέγγισης, χρησιμοποιώντας πολυτροπικές μεθόδους για την συλλογή των δεδομένων και θεματική ανάλυση για την ανάλυση αυτών, προέκυψαν πέντε κυρίαρχες θεματικές ενότητες. Οι πρώτες δύο θεματικές ενότητες εστιάζουν, τόσο στις πρώιμες αναπαραστάσεις του έρωτα μέσα

από αφηγηματικούς μύθους της παιδικής ηλικίας, όσο και στις αναπαραστάσεις και προσδοκίες σχετικά με τον έρωτα, την αγάπη και τις ρομαντικές σχέσεις που αφορούν την περίοδο της αναδυόμενης ενηλικίωσης. Μέσα από την σύγκριση αυτών αναδεικνύεται η συγκρουσιακή συνύπαρξη των εσωτερικευμένων παιδικών αφηγημάτων με τις ρεαλιστικές ρομαντικές εμπειρίες, δημιουργώντας αντιφατικές σχεσιακές προσδοκίες. Επιπλέον, η επόμενη θεματική ενότητα ανέδειξε την επιθυμία των αναδυόμενων ενηλίκων για απόκτηση μίας ρομαντικής σχέσης, η οποία συνυπάρχει με τον φόβο προς τη δέσμευση και την ταυτόχρονη ανάγκη διατήρησης της προσωπικής ελευθερίας, παραδοχές που οδηγούν σε μια αποφυγή ή αναβολή της επιθυμίας αυτής. Ακόμη, στην τέταρτη θεματική ενότητα αναδεικνύεται ο ρόλος της τεχνολογίας στο σχεσιακό πλαίσιο που είτε λειτουργεί ως μέσο διευκόλυνσης για την δημιουργία και την διατήρηση των σχέσεων, είτε ως πρόκληση για τη διαχείριση αυτών, ενώ ενέχει ενεργή θέση στην ρομαντική ζωή των νέων, καθώς τα εξιδανικευμένα πρότυπα που προβάλλονται σε αυτή τους επηρεάζουν σημαντικά. Στην τελευταία ενότητα, δίνεται έμφαση στην επιρροή του ισχυρού πολιτισμικού και οικογενειακού πλαισίου της Νότιας Ευρώπης σχετικά με το τι θεωρείται αποδεκτό στους περιορισμούς που θέτει στην ρομαντική εξερεύνηση.

Τα ευρήματα της έρευνας αυτής, όπως παρουσιάζονται παραπάνω, φαίνεται να επιβεβαιώνουν, καθώς και να εμπλουτίζουν την υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με την αναδυόμενη ενηλικίωση και τις ρομαντικές σχέσεις σε αυτή την ηλικιακή περίοδο. Πιο αναλυτικά, η θεωρία του Arnett (2024) για την αναδυόμενη ενηλικίωση και τα χαρακτηριστικά που στοιχειοθετούν αυτή τη φάση ζωής φαίνεται να αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο που βιώνεται η περίοδος αυτή, από τους/ις συμμετέχοντες/ουσες της παρούσας μελέτης. Αναλυτικότερα, η αστάθεια που χαρακτηρίζει την ζωή των νέων, όπως επισημαίνεται από την θεωρία αυτή, γενικεύονται στο σχεσιακό πλαίσιο, με την μορφή της αμφιθυμικής στάσης απέναντι στην δέσμευση και εντούτοις με την ανάδυση διαφορετικών ειδών σχέσεων με διαβαθμίσεις ως προς την δέσμευση. Ακόμη, το αίσθημα μεταβατικότητας στην βάση των ραγδαίων αλλαγών που βιώνουν οι αναδυόμενοι ενήλικες, συνιστούν επιπλέον αποθαρρυντικούς παράγοντες για την σύναψη σταθερών δεσμευτικών σχέσεων. Παρά την αποφυγή της σταθερής δέσμευσης, ο γάμος ή η οικογένεια τίθενται ακόμη ως βασικές μελλοντικές επιδιώξεις (Arnett, 2024). Αυτό καθιστά την περίοδο της αναδυόμενης ενηλικίωσης μια φάση εναλλαγής διαφορετικών ρομαντικών επιλογών που βάσει της εξελικτικής θεωρίας του Shulman & Conolly (2013) και των Hochberg & Konner (2020) αποτελούν μια προσαρμοστική στρατηγική για την περάτωση του σκοπού αυτού.

Για την σε βάθος κατανόηση των ρομαντικών σχέσεων, απαραίτητη είναι η προσοχή στις πρώιμες αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας προερχόμενες από τα παιδικά αφηγήματα. Αναφορικά με τα ρομαντικά πρότυπα που προβάλλονται από τις ταινίες, η μελέτη ανέδειξε την δημιουργία εξιδανικευμένων, μη ρεαλιστικών προσδοκιών σχετικά με τον έρωτα και τις ρομαντικές σχέσεις συνήθως μέσα από τις παιδικές ταινίες της Disney, την νομιμοποίηση των παραδοσιακών σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα, καθώς και τον συστηματικό αποκλεισμό της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Συμπληρωματικά, η βιβλιογραφία επιβεβαιώνει αυτά τα ευρήματα και αναδεικνύει τις ταινίες της Disney ως αξιοσημείωτα πολιτισμικά κατασκευάσματα και ιδεολογικά κείμενα που νομιμοποιούν τους έμφυλους ρόλους και θέτουν τον έρωτα ως επιδίωξη

ζωής και πηγή νοήματος (Hefner et al., 2017). Ταυτόχρονα λειτουργούν και ως μηχανισμοί συναισθηματικής εκμάθησης, που συντηρούν τις πατριαρχικές δομές, προβάλλοντας την αγάπη ως ένα αντικείμενο ευτυχίας (“Happy Object”) που συνιστά την ύψηστη ιδανική επιδίωξη (Garlen & Sandlin, 2017). Συγκεκριμένα, με την προβολή των γυναικών ως παθητικών δεκτών και των ανδρών ως κυνηγών, νομιμοποιούνται οι σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής ανάμεσα στα δύο φύλα και παγιώνονται οι ανισότητες (Gaya Morla & Ferre-Pavia, 2025). Καταληκτικά, οι νέοι τείνουν να αμφιταλαντεύονται ανάμεσα στα ρεαλιστικά και μη πρότυπα, λαμβάνοντας από την μία απόσταση από τις εξιδανικευμένες προσδοκίες για την αγάπη, αλλά διατηρώντας ταυτόχρονα κάποιες ελπίδες για την εκπλήρωση αυτών (Garlen & Sandlin, 2019). Για τον λόγο αυτό, στην σημερινή πραγματικότητα, οι νέοι αμφιταλαντεύονται ανάμεσα σε προοπτικές πολλών ερωτικών δεσμών, τις οποίες εξερευνούν, ώστε να καταλήξουν στην βέλτιστη. Κατά αυτόν τον τρόπο, η παραδοσιακή μονογαμική πορεία που προβάλλεται από τις παιδικές ταινίες με το επίχρισμα του ιδανικού έρωτα, έρχεται σε αντίφαση με τα σημερινά δεδομένα και την νέα αντίληψη για τις σχέσεις.

Ταυτόχρονα, η μελέτη αυτή έρχεται να καλύψει σε έναν βαθμό το κενό της υπάρχουσας βιβλιογραφίας αναφορικά με την εμπειρία των ρομαντικών σχέσεων για τους αναδυόμενους ενήλικες των χωρών της Νότιας Ευρώπης. Από τις υπάρχουσες πηγές αναφέρεται η αυξημένη αποφευκτική στάση των νέων απέναντι στις ρομαντικές σχέσεις, λόγω της παραμονής στο γονικό σπίτι και την έντονη εμπλοκή της οικογένειας. Από την παρούσα έρευνα καταδεικνύεται, συμπληρωματικά, η πολιτισμική διάσταση της καθυστέρησης της πλήρους αυτονόμησης των νέων, που θέτει περιορισμούς και δυσκολίες στην προσωπική και ρομαντική εξέλιξη των νέων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην επιβάρυνση που βιώνει και η κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+, ως προς τα ζητήματα εξερεύνησης και έκφρασης της σεξουαλικότητας, καθώς και το βάρος των οικογενειακών πιέσεων. Εντούτοις, οι συλλογιστικές καταβολές που χαρακτηρίζουν τις κοινωνίες της Νότιας Ευρώπης σε αντιδιαστολή με την όλο και ανερχόμενη ατομικιστική λογική που χαρακτηρίζει την πορεία της αναδυόμενης ενηλικίωσης, επηρεάζουν σημαντικά τον τρόπο που αντιλαμβάνονται ηθικά οι νέοι τις ρομαντικές τους επιλογές. Το τι θεωρείται κοινωνικά αποδεκτό είναι ακόμη ρευστό και αποτελεί προϊόν δυναμικής κοινωνικής κατασκευής, προκαλώντας συχνά σύγχυση ανάμεσα στα θέλω και τα πρέπει.

Σήμερα οι εξιδανικευμένες προσδοκίες της παιδικής ηλικίας τείνουν να μετατοπίζονται στα πρότυπα τελειότητας που προβάλλονται συστηματικά από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν τις αρνητικές επιπτώσεις αυτών των προτύπων για τον εαυτό και τις σχέσεις, αφού διαμορφώνουν μη ρεαλιστικές απαιτήσεις, εντείνοντας την πίεση για την εκπλήρωσή τους. Επιπλέον, η σχετική βιβλιογραφία, αλλά και τα ευρήματα αυτής της μελέτης φαίνεται να είναι εναρμονισμένα μεταξύ τους, αναφορικά με την διττή φύση της τεχνολογίας. Από την μία πλευρά, η τεχνολογία αναγνωρίζεται ως εργαλείο που διευκολύνει την γνωριμία νέων ατόμων, την διατήρηση των σχέσεων, καθώς και την ικανοποίηση από αυτές. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, η υπερβολική ή μη επιθυμητή χρήση αυτής υπονομεύει την ποιότητα και εξέλιξη των ρομαντικών σχέσεων, οδηγώντας πολλές φορές σε παρεμβατικές, ελεγκτικές ή τοξικές συμπεριφορές. Συνεπώς, το ποιοτικό αποτέλεσμα της τεχνολογικής μεσολάβησης, δεν εκλαμβάνεται

τυχαία ως θετικό ή αρνητικό, αλλά φυσικά εξαρτάται από τις στρατηγικές της χρήσης των τεχνολογικών μέσων από τους ίδιους τους χρήστες.

Σύμφωνα με την εκτίμηση της ερευνήτριας, σε ένα όλο και πιο ατομικιστικό πλαίσιο, το οποίο απαιτεί από τους νέους να επιτυγχάνουν την καλύτερη εκδοχή του εαυτού τους, σε ακαδημαϊκό, επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο, οι ερωτικές σχέσεις αναπόφευκτα τείνουν να ακολουθούν την ίδια κατεύθυνση. Παράλληλα το πρότυπο τελειότητας που καλλιεργείται από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, ενισχύει περαιτέρω αυτή την πίεση δημιουργώντας την ανάγκη προσαρμογής στις κυρίαρχες αντιλήψεις περί επιτυχίας και τελειότητας, επηρεάζοντας έτσι τόσο τις ατομικές επιλογές, όσο και τις ρομαντικές. Δημιουργείται, έτσι, η απαίτηση από τους νέους να φτάσουν στην καλύτερη εκδοχή του εαυτού τους, καθώς και να επιλέξουν τον καλύτερο δυνατό σύντροφο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, επόμενο είναι να υπάρξει εσωτερική σύγχυση, λόγω της διαρκούς προσπάθειας εξισορρόπησης μονογαμικών καταβολών, εξιδανικευμένων προσδοκιών για τον έρωτα, υψηλών κριτηρίων τελειότητας για τον εαυτό και τον/την σύντροφο, αλλά και της σταδιακής διαδικασίας ανακάλυψης της ταυτότητας, αξιοποιώντας τα κοινωνικά μέσα που είναι διαθέσιμα. Για την επίλυση αυτής της σύγκρουσης οι νέοι ακολουθούν συχνά μία από τις τρεις κατευθύνσεις, οι οποίες είναι είτε η εύρεση ενός σταθερού συντρόφου με τον οποίο φιλοδοξούν να μοιραστούν την ζωή τους, είτε η σύναψη πολλαπλών σχέσεων με διαφορετικό επίπεδο δέσμευσης, είτε η πλήρης αποφυγή της ερωτικής συσχέτισης.

Συμβολή της χρήσης πολυτροπικών μεθόδων συλλογής δεδομένων

Αναφορικά με την χρήση πολυτροπικών μεθόδων οι συμμετέχοντες φάνηκαν ιδιαίτερα προσηλωμένοι στην συνέντευξη και απόλαυσαν την διαδικασία. Η αξιοποίηση διαφορετικών τεχνικών συνέβαλε σημαντικά στην παραγωγή πλούσιων δεδομένων. Αρχικά, η χρήση του αρχετυπικού μύθου «Η γυναίκα σκελετός» προβλημάτισε ιδιαίτερα τους συμμετέχοντες/ουσες και τους τοποθέτησε σε μία διαδικασία βαθύτερης επεξεργασίας σχετικά με το ζήτημά της δέσμευσης. Αν και στην αρχή οι συμμετέχοντες/ουσες αντιμετώπισαν δυσκολίες ως προς την νοηματοδότηση της ιστορίας, με την καθοδήγηση αυτών οδηγήθηκαν σταδιακά σε μία πολυεπίπεδη κατανόηση για το θέμα. Ακόμη η χρήση των καλλιτεχνικών έργων αποτέλεσε σημαντικό ερέθισμα για την εμβάθυνση σε διαφορετικά θέματα που αφορούν τις ρομαντικές σχέσεις. Τέλος, η χρήση της ζωγραφικής και της συγγραφής του γράμματος στον τωρινό εαυτό συνέβαλαν στην αποφόρτιση των συμμετεχόντων και τους βοήθησαν να υιοθετήσουν προσωρινά μια αισιόδοξη στάση απέναντι στις ρομαντικές σχέσεις. Συνολικά, οι μέθοδοι αυτές διαμόρφωσαν το έδαφος, ώστε οι συμμετέχοντες να καταφέρουν να ανοιχτούν και να επιδοθούν στην διαδικασία. Η μελέτη μάλιστα δέχτηκε αρκετά θετικά σχόλια για το ενδιαφέρον περιεχόμενο και την συνολική διαδικασία της συνέντευξης. Αρκετοί επίσης τόνισαν την θεραπευτική της αξία.

Περιορισμοί της έρευνας

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούν και οι περιορισμοί της μελέτης αυτής. Ένας σαφής περιορισμός αφορά το μέγεθος του αρχικού δείγματος. Όπως αναφέρθηκε το δείγμα της έρευνας προέβλεπε δώδεκα συμμετέχοντες/ουσες, τέσσερις από κάθε χώρα, αριθμός που καθορίζει ένα μικρό δείγμα. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της

συνέντευξης μια συμμετέχουσα από την Ισπανία αποχώρησε με αποτέλεσμα το τελικό δείγμα να παραμείνει και λειψό, δηλαδή η έρευνα να διαθέτει 11 συμμετέχοντες/ουσες, με το ισπανικό δείγμα να υποεκπροσωπείται. Επιπλέον, ένας ακόμη σημαντικός περιορισμός, αφορά την κοινωνικό-οικονομική προέλευση του επιλεγόμενου δείγματος, αφού όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν υπάρξει φοιτητές και μάλιστα τα δύο τρίτα του δείγματος αποτελούν φοιτητές Erasmus. Υπάρχει έτσι περίπτωση το δείγμα να μην είναι αντιπροσωπευτικό. Ακόμη, η δειγματοληψία ακολούθησε διαφορετικές στρατηγικές για κάθε πληθυσμό, με αποτέλεσμα να προκύψει μεροληψία επιλογής. Τέλος, η θέσπιση πολλών ερευνητικών ερωτημάτων ενδέχεται να κατέστησε την διερεύνηση του θέματος μέσα από μία περισσότερο κατευθυντική συνέντευξη και λιγότερο ημ-ιδιομημένη. Παρά τους περιορισμούς θα πρέπει να τονιστεί πως ο σκοπός της μελέτης αυτής δεν έχει ως σκοπό την γενίκευση των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν, αλλά την σε βάθος κατανόηση της ρομαντικής εμπειρίας των αναδυόμενων ενηλίκων στο νότιο-ευρωπαϊκό συγκείμενο.

Περαιτέρω Μελέτη

Παρά τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης και τους περιορισμούς που την συνοδεύουν είναι φυσικά σημαντικό να υπάρξει περαιτέρω μελέτη αναφορικά με τις ρομαντικές σχέσεις σε αυτή την ηλικιακή ομάδα και ειδικότερα με έμφαση στη Νότια Ευρώπη, αφού ο αριθμός των σχετικών ερευνών είναι μικρός. Οι περισσότερες έρευνες εστιάζουν σε πληθυσμούς της Αμερικής με αποτέλεσμα και οι πληθυσμοί της βόρειας Ευρώπης να μην έχουν μελετηθεί εκτενώς. Προτείνεται έτσι η διεξαγωγή διεθνών συγκριτικών μελετών που να εστιάζουν στην αντιπαραβολή της κατανόησης των ρομαντικών σχέσεων από την οπτική των πληθυσμών της Νότιας Ευρώπης και την οπτική των πληθυσμών της Βόρειας Ευρώπης. Σε γενικές γραμμές είναι σημαντικό να συγκροτηθούν μεγαλύτερες μελέτες, με τη δυνατότητα πιο αντιπροσωπευτικού δείγματος συμπεριλαμβάνοντας διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Εξίσου σημαντικές είναι και οι έρευνες που ακολουθούν μικτή μεθοδολογία, ώστε να υπάρχει η προοπτική της ποσοτικοποίησης ορισμένων αναδυόμενων υποθέσεων ή χαρακτηριστικών. Ένα παράδειγμα μελέτης μεικτής μεθοδολογίας που θα εξυπηρετούσε την εμβάθυνση στη θεματική αυτή, θα ήταν ο συνδυασμός της ποιοτικής, φαινομενολογικής έρευνας με την ταυτόχρονη μέτρηση του στυλ προσκόλλησης των συμμετεχόντων/ουσών χρησιμοποιώντας ειδικές κλίμακες, έτσι ώστε να διαπιστωθεί με σαφέστερο τρόπο ο βαθμός της επίδρασης της οικογένειας στις ρομαντικές σχέσεις σε αυτή την φάση ζωής. Τέλος, μακροχρόνιες μελέτες που θα παρακολουθούν την εξέλιξη των προσδοκιών του δείγματος για τον έρωτα και την αγάπη από την παιδική ηλικία έως την αναδυόμενη ενηλικίωση, θα προσέφερε σημαντικές διασαφηνίσεις για το πώς μεταβάλλονται οι αναπαραστάσεις αυτές με την πάροδο του χρόνου.

Αναστοχαστικότητα της ερευνήτριας

Η παρούσα έρευνα αποτελεί προϊόν συνεχούς διεργασίας, αναστοχασμού και συστηματικής προσπάθειας σε διάστημα ενός έτους. Η επιλογή του θέματος δεν είναι τυχαία, αλλά προέρχεται από την προσωπική μου εμπειρία ως αναδυόμενη ενήλικας και τις συζητήσεις μου με άλλους συνομήλικους. Η αστάθεια και η απαισιοδοξία που προέκυπτε συχνά από τις συζητήσεις αυτές, καθώς και από προσωπικές εμπειρίες στον τομέα αυτό, με οδήγησαν στο να αναρωτηθώ κατά πόσο αυτό το πεδίο έχει

υπάρξει αντικείμενο διερεύνησης. Ύστερα από μια γρήγορη βιβλιογραφική ανασκόπηση συνειδητοποίησα πως αν και υπήρχαν σχετικές έρευνες, καμία από αυτές δεν προωθούσε την φωνή των νέων, εστιάζοντας συγκεκριμένα στους αναδυόμενους ενήλικες της Νότιας Ευρώπης. Αντίθετα, οι περισσότερες από τις υπάρχουσες έρευνες εστίαζαν σε δείγμα από την Κεντρική ή την Βόρεια Ευρώπη και την Αμερική και αναδείκνυαν παράγοντες που είτε επηρέαζαν την ποιότητα των σχέσεων, είτε αφορούσαν τα διαφορετικά στυλ προσκόλλησης. Ωστόσο, ο δικός μου προβληματισμός αφορούσε την αιτία της αστάθειας των νέων στις ρομαντικές τους σχέσεις σε σύγκριση με την εφηβεία, καθώς και την απομάκρυνσή τους από την σύναψη βαθύτερων συνδέσεων. Τον προβληματισμό μου αυτόν ενίσχυσε επίσης και η προσωπική μου εμπειρία στο πρόγραμμα Erasmus, που πραγματοποιήθηκε στην Ισπανία. Στο πλαίσιο αυτής της εμπειρίας, παρατήρησα κοινά σχεσιακά μοτίβα που υπήρχαν με άτομα νοτιοευρωπαϊκής καταγωγής που με οδήγησαν στην συνειδητοποίηση πως το φαινόμενο αυτό δεν περιορίζεται μόνο στην ελληνική πραγματικότητα. Έτσι αποφάσισα την διεύρυνση του δείγματος της μελέτης, συμπεριλαμβάνοντας κι αυτούς τους πληθυσμούς στην έρευνα.

Η επιλογή της μεθοδολογικής προσέγγισης ήταν μια πρόκληση για εμένα. Έως τότε είχα εκπαιδευτεί κυρίως στο ποσοτικό παράδειγμα, το οποίο παρουσιαζόταν ως το καταλληλότερο, λόγω της δυνατότητας εξαγωγής γενικεύσιμων και «αντικειμενικών» αποτελεσμάτων. Ωστόσο, ερχόμενη σε επαφή με την ποιοτική μεθοδολογία διεύρυνα τον τρόπο σκέψης μου και αναγνώρισα την αξία της ποιοτικής λογικής. Ένα δίλημμα που άρχιζε λοιπόν να με βασανίζει αφορούσε την επιστημονική και υπαρξιακή σύγκρουση ανάμεσα στην υποκειμενικότητα και την αντικειμενικότητα. Κατέληξα, ωστόσο πως, τόσο η συλλογική, όσο και η υποκειμενική εμπειρία είναι ισάξιες και πως καμία δεν είναι αυθύπαρκτη, αλλά συνυπάρχει μέσα από την άλλη.

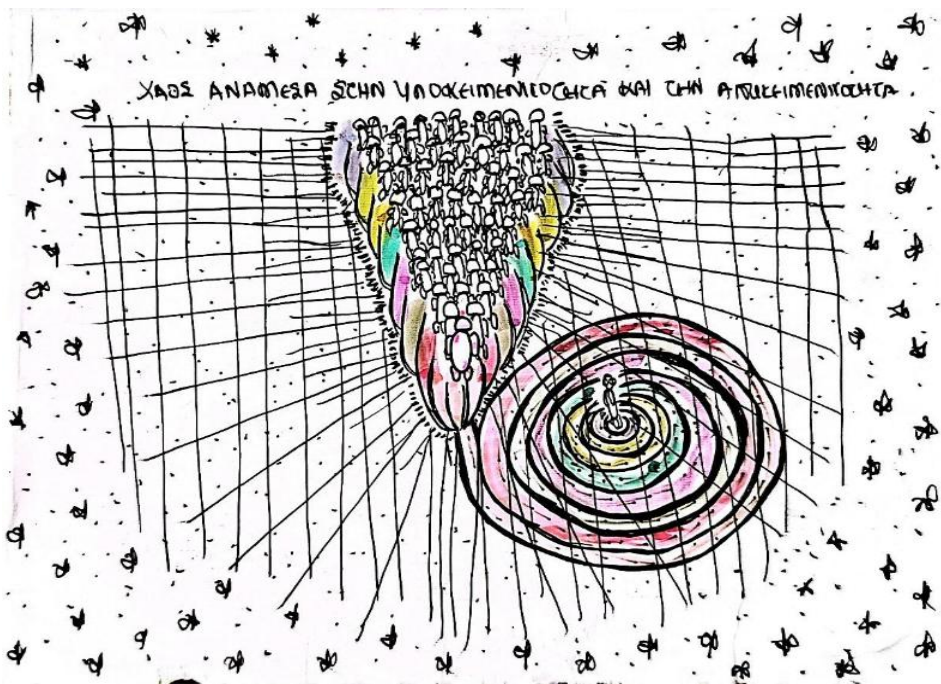
Η επιλογή των πολυτροπικών τεχνικών για την συλλογή των δεδομένων ακολούθησε αντίστοιχη λογική, αφού ανέκαθεν αναγνώριζα την θεραπευτική αξία της τέχνης και την συμβολή της ως εργαλείο εμβάθυνσης και έκφρασης του καλλιτέχνη. Εγώ η ίδια τείνω να χρησιμοποιώ την τέχνη στην καθημερινότητά μου, ώστε να διατηρώ την επαφή με τα συναισθήματά μου και να δίνω μορφή στις σκέψεις μου, οι οποίες συχνά είναι χαοτικές και επιβαρυντικές. Με βοηθά να ανακαλύπτω δηλαδή, τι πραγματικά νιώθω, σκέφτομαι και θέλω. Άλλες φορές απλά με αποφορτίζει. Τα πλεονεκτήματα αυτά δεν μπορούσαν, παρά να με ωθήσουν στο να την αξιοποιήσω ως μέρος της συνέντευξης.

Στην αρχή η όλη διαδικασία της έρευνας μου φάνηκε ιδιαίτερα απαιτητική. Ήταν η πρώτη φορά που καλούμουν να φέρω εις πέρας μία τόσο σοβαρή ακαδημαϊκή απαίτηση. Ωστόσο πάντα το εκλάμβανα ως πρόκληση. Αν και στην αρχή αντιμετώπισα δυσκολίες στην προσέγγιση του θέματος, η συστηματική μελέτη της βιβλιογραφίας με βοήθησε στο να θέσω τα πρώτα μου ερευνητικά ερωτήματα. Ύστερα από πολλή σκέψη και αρκετά προσχέδια κατάφερα να κατασκευάσω τελικά τον οδηγό συνέντευξης.

Η διεξαγωγή των συνεντεύξεων ήταν μία ενδιαφέρουσα εμπειρία. Παρά τις δυσκολίες στην εύρεση του δείγματος και συγκεκριμένα των Ισπανών και Ιταλών, είχα την ευκαιρία να έρθω σε επαφή με αρκετούς ανθρώπους, από τους οποίους

έμαθα πολλά. Όλες οι συνεντεύξεις κύλησαν ομαλά, καταφέροντας να χτίσω μια σχέσης ασφάλειας και εμπιστοσύνης με τους περισσότερους συνεντευξιζόμενους, οι οποίοι δεν δίστασαν να εμβαθύνουν και να μοιραστούν τις σκέψεις τους. Αυτή η διαδικασία με ώθησε στο να συνειδητοποιήσω την δική μου θέση ως ερευνήτρια, δηλαδή την συμμετοχή μου όχι ως εξωτερικός παρατηρητής αλλά ως συμμετοχος στην διαδικασία παραγωγής της γνώσης.

Εικόνα 6: Η εικόνα αυτή προβάλλει τις σκέψεις γύρω από την αντικρουόμενη, αλλά παράλληλα συμπληρωματική φύση της έννοιας της αντικειμενικότητας και της υποκειμενικότητας. Αντικατοπτρίζει το ερευνητικό και επιστημολογικό ταξίδι της ερευνήτριας.

Πηγή: Ζωγραφιά που δημιουργήθηκε από την συγγραφέα ...

Η απομαγνητοφώνηση από την άλλη, ήταν μία μακρά και χρονοβόρα διαδικασία. Ωστόσο μου προσέφερε την δυνατότητα επεξεργασίας του υλικού σε ένα δεύτερο επίπεδο, διακρίνοντας νοήματα που μου είχαν διαφύγει στην διάρκεια των συνεντεύξεων. Αντιστοίχως, η κωδικοποίηση και η ομαδοποίηση των δεδομένων σε ευρύτερες θεματικές ενότητες, ήταν μια πολύπλοκη διαδικασία, αλλά αναγκαίο επίπεδο επεξεργασίας για την προσεκτική αποτύπωση της εμπειρίας των συμμετεχόντων. Παρά την διεργασία αυτή, η συγγραφή των αποτελεσμάτων απαίτησε μεγαλύτερη σκέψη και οργάνωση. Σταδιακά, όλη η προσπάθεια μου άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά και να καθοδηγεί την όλη διαδικασία στην ολοκλήρωσή της.

Η πρώτη αυτή ολοκληρωμένη ερευνητική απόπειρα αποτέλεσε για εμένα μία βαθιά μαθησιακή εμπειρία. Μέσα από τις αφηγήσεις των συμμετεχόντων/ουσών είχα την δυνατότητα να κατανοήσω καλύτερα τόσο τον εαυτό μου ως αναδυόμενη ενήλικας,

όσο και τα βιώματα των άλλων ατόμων, καθώς και την τρέχουσα θέση μου στην παρούσα κοινωνική πραγματικότητα. Ακόμη, η υιοθέτηση της ποιοτικής προσέγγισης και των πολυτροπικών τεχνικών, άνοιξαν για εμένα νέους τρόπους κατανόησης για την δική μου πραγματικότητα και την επιστήμη, ενώ είχαν ένα σημαντικό για εμένα θεραπευτικό αποτύπωμα. Για τους παραπάνω λόγους, η έρευνα κατέστη όχι μόνο μία ακαδημαϊκή υποχρέωση ή ένα επιστημονικό έργο, αλλά μια προσωπική μετασχηματιστική εμπειρία.

Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας αποτελεί η κατανόηση του βιώματος των ρομαντικών σχέσεων των Νοτιοευρωπαίων που βρίσκονται στην πρώτη φάση της αναδυόμενης ενηλικίωσης και ο τρόπος που αυτές γίνονται κατανοητές από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο. Τα ευρήματα καταδεικνύουν την έντονη αστάθεια, τις αντιφατικές προσδοκίες και την αμφίσημη επίδραση της τεχνολογίας που χαρακτηρίζουν τις ρομαντικές σχέσεις των νέων. Συγκεκριμένα, μέσα από τις πρώιμες αφηγήσεις για την αγάπη και τον έρωτα εγκαθίστανται εξιδανικευμένα πρότυπα για τις ρομαντικές σχέσεις, τα οποία σταδιακά καταρρίπτονται από την εμπειρία τους στον σχεσιακό τομέα, καταλήγοντας έτσι σε μία αναδιαπραγμάτευση των προσδοκιών αυτών. Ωστόσο, οι εν λόγω προσδοκίες, σε συνδυασμό με το αίσθημα μεταβατικότητας, αστάθειας και εξερεύνησης επιλογών που καθορίζουν αυτή την ηλικιακή περίοδο, δημιουργούν μία εσωτερική σύγχυση, κατά την οποία ενώ διατηρείται η επιθυμία για δέσμευση συγκρούεται με την ανάγκη διατήρησης της νεανικής ελευθερίας. Σε αυτή την βάση, δημιουργούνται νέες μορφές σχέσεων που ποικίλλουν ως προς τον βαθμό δέσμευσης και καθιστούν πλέον την περίοδο της αναδυόμενης ενηλικίωσης ένα νέο πεδίο εξερεύνησης των ρομαντικών επιλογών. Η τεχνολογία, μάλιστα, με την σειρά της έρχεται να διευκολύνει ή να περιπλέξει τις ρομαντικές αλληλεπιδράσεις των αναδυόμενων ενηλίκων, δημιουργώντας δυνατότητες σύνδεσης και επικοινωνίας, ταυτόχρονα με νέες πηγές έντασης, ελεγκτικής και παρεμβατικής συμπεριφοράς. Έχοντας ως στόχο την οικογένεια ή τον γάμο, το αναπτυξιακό αυτό στάδιο και οι συνιστώσες του, εξυπηρετούν προσαρμοστικούς σκοπούς για την επίτευξη του απώτερου αυτού στόχου. Όλα αυτά ισχύουν μέσα σε συνθήκες συνύπαρξης παραδοσιακών και ατομικιστικών καταβολών, που προκαλούν περιορισμούς στους νέους ως προς την ρομαντική έκφραση και ιδιαίτερα στην περίπτωση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Αν και η μελέτη αυτή διαθέτει ορισμένους περιορισμούς ως προς το μέγεθος, τα χαρακτηριστικά του δείγματος και την υιοθέτηση διαφορετικών στρατηγικών στρατολόγησης, η συμβολή της είναι ουσιαστική. Τα ευρήματα αυτής, συγκεκριμένα, παρέχουν την δυνατότητα κατανόησης του βιώματος των νέων γύρω από τις ρομαντικές σχέσεις, φωτίζοντας τόσο τις προσωπικές εμπειρίες, όσο και την επίδραση των κυρίαρχων κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών. Μέσα από τις αφηγήσεις των συμμετεχόντων/ουσών αναδεικνύονται οι αλλαγές που έχουν επέλθει στο σχεσιακό πλαίσιο σε σχέση με το παρελθόν, οι οποίες έχουν καθορίσει σημαντικά τις κοινωνικές πρακτικές και τις προσωπικές πορείες ζωής. Καταδεικνύεται, δηλαδή, η ιστορική αλλαγή από τις γραμμικές, σταθερές, δεσμευτικές σχέσεις σε μία πιο ρευστή σταδιακή πραγματικότητα, κατά την οποία

προτεραιότητα είναι η προσωπική εξέλιξη. Δείχνει ακόμη πως η ατομικιστική λογική έχει εισβάλει στις ζωές των αναδυόμενων ενηλικιών και έχει επηρεάσει τις επιλογές τους σε όλα τα επίπεδα. Τέλος, προβάλλονται οι πιέσεις, οι ματαιώσεις, οι προκλήσεις, καθώς και οι προσδοκίες που ακολουθούν τους νέους στην πορεία τους προς την ενηλικίωση. Όλες αυτές οι πληροφορίες μπορούν να υπάρξουν ιδιαίτερα βοηθητικές στο να κατανοήσουν οι ίδιοι οι αναδυόμενοι ενήλικες πως οι ενδεχόμενες δυσκολίες τους αποτελούν κομμάτι μίας ευρύτερης κοινωνικής αλλαγής και δεν συνιστούν προσωπικές αποτυχίες. Αυτή η συνειδητοποίηση θα μπορούσε να βοηθήσει στην διαμόρφωση περισσότερο ρεαλιστικών προσδοκιών και για την καλλιέργεια δεξιοτήτων που θα τους βοηθήσουν να περιπλανηθούν στο σχεσιακό πεδίο. Ακόμη, θα μπορούσαν να διαμορφωθούν στην βάση αυτή διάφορα ψυχοεκπαιδευτικά προγράμματα, που θα αφορούν την ενημέρωση και πρόληψη των νέων αναφορικά με τις σχεσιακές ματαιώσεις και επιθυμίες, καθώς και την προαγωγή της καλής ψυχικής υγείας στο πλαίσιο της εξερεύνησης των ρομαντικών τους επιλογών. Τέλος, θα μπορούσαν να προωθηθούν πολιτικές που θα βοηθήσουν τους νέους στην πορεία τους προς την αυτονομία.

Ευχαριστίες

Είμαι ιδιαίτερα ευγνώμων για την υποστήριξη και την καθοδήγηση που έλαβα καθ' όλη την διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας από τον επιβλέποντα μου και εξαιρετικό καθηγητή Αλέξιο Μπράιλα, καθώς και για τους συμμετέχοντες, οι οποίοι μοιραζόμενοι τα βιώματα τους συνέβαλαν στο αποτέλεσμα αυτό. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, που είναι το στήριγμά μου.

References

- Anyiwo, U. M. (2025). Kismet Meets Serendipity: A Personal Reflection on Using Patricia Leavy's Novel Low-Fat Love to Bring Meaning to College Students. *The Qualitative Report*. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2025.7942>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2024). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (Third edition). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197695937.001.0001>
- Boisvert, S., Poulin, F., & Dion, J. (2023). Romantic Relationships from Adolescence to Established Adulthood. *Emerging Adulthood*, 11(4), 947–958. <https://doi.org/10.1177/21676968231174083>
- Brailas, A. (2025). The Appreciative Qualitative Interview: A Research Method for Empowering People. *Methodology. European Journal of Research Methods for the Behavioral and Social Sciences*, 21(1), 74–90. <https://doi.org/10.5964/meth.15421>
- Brailas, A., & Papachristopoulos, K. (2023). Systems Thinking, Rhizomes, and Community-Based Qualitative Research: An Introduction to Nomadic Thematic Analysis. In E. Tseliou, C. Demuth, E. Georgaca, & B. Gough, *The Routledge International Handbook of Innovative Qualitative Psychological*

- Research* (1st ed., pp. 304–319). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003132721-28>
- Brailas, A., Tragou, E., & Papachristopoulos, K. (2023). Introduction to Qualitative Data Analysis and Coding with QualCoder. *American Journal of Qualitative Research*, 7(3), 19–31. <https://doi.org/10.29333/ajqr/13230>
- Brailas, A. (2020). Using Drawings in Qualitative Interviews: An Introduction to the Practice. *The Qualitative Report*, 25(12), 4447–4460. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2020.4585>
- Camargo-Borges, C., & McNamee, S. (2022). *Design Thinking & Social Construction: A practical guide to innovation in research*. BIS.
- Clifford, G., & Odin, K. (1974). Young adulthood: A developmental phase*. *Smith College Studies in Social Work*, 44(2), 125–142.
<https://doi.org/10.1080/00377317409516462>
- Cooperrider, D. L., & Srivastva, S. (2013). A Contemporary Commentary on Appreciative Inquiry in Organizational Life. In D. L. Cooperrider, D. P. Zandee, L. N. Godwin, M. Avital, & B. Boland (Eds.), *Advances in Appreciative Inquiry* (Vol. 4, pp. 3–67). Emerald Group Publishing Limited.
[https://doi.org/10.1108/S1475-9152\(2013\)0000004001](https://doi.org/10.1108/S1475-9152(2013)0000004001)
- Côté, J. E. (2014). The Dangerous Myth of Emerging Adulthood: An Evidence-Based Critique of a Flawed Developmental Theory. *Applied Developmental Science*, 18(4), 177–188. <https://doi.org/10.1080/10888691.2014.954451>
- Díez, M., Sánchez-Queija, I., & Parra, Á. (2019). Why are undergraduate emerging adults anxious and avoidant in their romantic relationships? The role of family relationships. *PLOS ONE*, 14(11), e0224159.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0224159>
- Furman, W., Brown, B. B., & Feiring, C. (Eds.). (1999). *The development of romantic relationships in adolescence*. Cambridge University Press.
- Gaya Morla, C., & Ferre-Pavia, C. (2025). Disney princesses and romantic love: A narrative that perpetuates patriarchal domination. *Quarterly Review of Film and Video*, 42(3), 675–690.
<https://doi.org/10.1080/10509208.2024.2406968>
- Garlen, J. C., & Sandlin, J. A. (2019). Happily (n)ever after: The cruel optimism of Disney’s romantic ideal. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(2), 535–555. <https://doi.org/10.1177/0265407517735694>
- Garlen, J. C., & Sandlin, J. A. (2017). Happily (n)ever after: The cruel optimism of Disney’s romantic ideal. *Feminist Media Studies*, 17(6), 957–971.
<https://doi.org/10.1080/14680777.2017.1338305>
- Gergen, K. J. (2009). *Relational Being: Beyond Self and Community*. Oxford University Press.
- Goldberg, S., Yeshua-Katz, D., & Marciano, A. (2022). Online construction of romantic relationships on social media. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(6), 1839–1862. <https://doi.org/10.1177/02654075211067814>
- Gómez-López, M., Viejo, C., & Ortega-Ruiz, R. (2019). Well-Being and Romantic Relationships: A Systematic Review in Adolescence and Emerging Adulthood.

- International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(13), 2415. <https://doi.org/10.3390/ijerph16132415>
- Hefner, V., Firchau, R.-J., Norton, K., & Shevel, G. (2017). Happily ever after? A content analysis of romantic ideals in Disney princess films. *Communication Studies*, 68(5), 511–532. <https://doi.org/10.1080/10510974.2017.1365092>
- Hendry, L. B., & Kloep, M. (2007). Conceptualizing Emerging Adulthood: Inspecting the Emperor's New Clothes? *Child Development Perspectives*, 1(2), 74–79. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00017.x>
- Hochberg, Z., & Konner, M. (2020). Emerging Adulthood, a Pre-adult Life-History Stage. *Frontiers in Endocrinology*, 10, 918. <https://doi.org/10.3389/fendo.2019.00918>
- Langlais, M. R., Guzman, P., Toohey, L., Podberesky, A., & Lee, A. (2025). Are Situationships situational?: A Mixed-Methods Study on the Motivations for Being in a Situationship. *Sexuality & Culture*. <https://doi.org/10.1007/s12119-025-10402-8>
- Lee, J. A. (1977). A Typology of Styles of Loving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3(2), 173–182. <https://doi.org/10.1177/014616727700300204>
- Murray, J. L., & Arnett, J. J. (Eds.). (2019). *Emerging adulthood and higher education: A new student development paradigm*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Nelson, L. J. (2021). The Theory of Emerging Adulthood 20 Years Later: A Look at Where It Has Taken Us, What We Know Now, and Where We Need to Go. *Emerging Adulthood*, 9(3), 179–188. <https://doi.org/10.1177/2167696820950884>
- Sánchez, V., Muñoz-Fernández, N., & Ortega-Ruiz, R. (2017). Romantic Relationship Quality in the Digital Age: A Study with Young Adults. *The Spanish Journal of Psychology*, 20, E24. <https://doi.org/10.1017/sjp.2017.20>
- Schade, L. C., Sandberg, J., Bean, R., Busby, D., & Coyne, S. (2013). Using Technology to Connect in Romantic Relationships: Effects on Attachment, Relationship Satisfaction, and Stability in Emerging Adults. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 12(4), 314–338. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.836051>
- Shulman, S., & Connolly, J. (2013). The Challenge of Romantic Relationships in Emerging Adulthood: Reconceptualization of the Field. *Emerging Adulthood*, 1(1), 27–39. <https://doi.org/10.1177/2167696812467330>
- Tillman, K. H., Brewster, K. L., & Holway, G. V. (2019). Sexual and Romantic Relationships in Young Adulthood. *Annual Review of Sociology*, 45(1), 133–153. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022625>
- Wade, L. (2021). Doing Casual Sex: A Sexual Fields Approach to the Emotional Force of Hookup Culture. *Social Problems*, 68(1), 185–201. <https://doi.org/10.1093/socpro/spz054>
- Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία. *Gutenberg*

Notes on Contributor

Eleni Louki is an undergraduate Psychology student at Panteion University of Social and Political Sciences. During her studies, she has volunteered at Breathe Hellas, an NGO grounded in the philosophy of community psychology that implements primary interventions through artistic methods, and at the Museum of Cycladic Art, where she assisted in art therapy programs. She is particularly interested in exploring the intersection between psychology and art. She completed her internship at IASIS NGO as a psychologist and continues to work there as a caregiver. At the same time, she is pursuing studies in Marketing at the American College of Greece. E-mail: elenilouki2@gmail.com